

87. 87.
KIADJA AZ O.M.I.PARMŰVÉSZETI TÁRSULAT BUDAPEST ANDRÁSSY-ÚT 69

MAGYAR IPAR- MŰVÉSZET

SZERKESZTI
SZABLYA-FRISCHAUF FERENC
XXXV. ÉVFOLYAM

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat, az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum és Iskola közlönye. — Szerkesztő: Szablya-Frischauf Ferenc.

UNGARISCHES KUNSTGEWERBE

Offizielles Organ der Landesgesellschaft für Kunstgewerbe, des Kunstgewerbemuseums und der Kunstgewerbeschule. — Schriftleiter: Franz Szablya-Frischauf.

HUNGARIAN APPLIED ART

The Official organ of the Hungarian Society for Applied Art, of the Museum and School of Applied Art. — Editor: F. Szablya-Frischauf.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Schriftleitung und Geschäftsstelle
Editorial Office

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 69

TELEFON: 20-6-78 és 29-1-15

POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI BEFIZETÉSI LAP SZÁMA: 8519

TARTALOM — INHALT — CONTENT

Fábián Gyula: Szépség a nyomtatványban. — Die Schönheit in der Druckkunst. — Beauty in the printed matters	45
Nádai Pál: A kép a szobában. — Bilder in der Wohnung. — Pictures in the private homes	59
Krónika. — Chronik. — Chronicle	69
Szakirodalom. — Fachliteratur. — Literature of crafts	72
Pályázatok. — Wettbewerbe. — Concours.....	72
Kiállítások. — Ausstellungen. — Exhibitions	77
Társulatunk közleményei. — Mitteilungen unserer Gesellschaft. — Publications of our Society	78
In memoriam	80

Az ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉS ZETI TÁRSULAT tagjai a „Magyar Iparművészeti“-et illetményként kapják. Tagbejelentéseket kéri az igazgatóság: Budapest, VI., Andrássy-út 69. sz. — Telefon: 20-6-78 és 29-1-15.

Tagsági díj és előfizetési díj 1932. évre 20 pengő. Külföldre 25 pengő.
Jahresabonnement für das Ausland 25 Pengő.
Subscription per annum Pengő 25 for abroad.

SZÉPSÉG A NYOMTATVÁNYBAN

JULIUS FÁBIÁN : DIE SCHÖNHEIT IN DER DRUCKKUNST. Die vor kurzem eröffnete Druckkunausstellung im Kunstgewerbemuseum gibt im Spiegel der Druckerzeugnisse ein aufschlussreiches Bild der Charaktereigenschaften der verschiedenen Nationen. Die Geschäftspapiere, das Aeussere der Zeitungen, die Ausstattung der Bücher und Zeitschriften werfen nicht nur auf die technische Leistungsfähigkeit der einzelnen Länder ein Licht, sondern auch auf die den Geschmack des Bestellers und des Druckers bestimmenden Eigenschaften der Nationalpsychologie, — auf das fieberhafte Geschäftstempo Amerikas ebenso wie auf den auch heute noch immer fühlbaren Durchbruch der russischen Volksseele.

JULIUS FÁBIÁN : BEAUTY IN THE PRINTED MATTERS. The exhibition of typographical art which is now open in the Museum of Applied Arts in Budapest illuminates the characters of the various nations with the works of their respective printing establishments. The forms of newspapers or commercial printed matters, the structures of books and periodicals are showing not only the technical abilities of a nation but also those psychical dispositions which influence the taste of the printers and of the customers too. From the rapid tempo of an American businessman to the almost impassive and motionless spirit of the Russian peasants one can read everything from the printings of different countries like from a reflected image.

Az Iparművészeti Múzeumban ezidőszere modern nyomtatványok kiállítása tölti meg a földszintet. Az egyszerű kereskedelmi nyomtatványtól a drága luxuskönyvig mindenfajta nyomdatéchnikai munka: prospektusok és verseskönyvek, plakátok és színes műlapok, feliratos táblák és könyvkötések. Nem a művészekre esik itt a nagyobb hangsúly, hanem a nyomtatóműhelyek ízlésére. Arra, hogy az utolsó tíz évben milyen lett az arculata az ízléses nyomdatermékeknek.

Ez az utolsó tíz esztendő: a gépipar gigászi erőfeszítéseinek kora. Ha vannak, akik szociális aggodással nézik a traktorok és tankok, a «futószalag» és a könyvelőgép előretörését, senki sem fogja elvitatni, hogy az emberi kultúrának csak erősödést jelent a nyomtatástechnika fejlődése. Mélyreható küzdelem folyik a szedőgépek és a kézi munka között. A rotációs masinák és az offset-gépek között. A litográfia sohasem remélt mértékűre fejlett, de a klisékről való színes nyomás csak azért sem hagyja magát. És a mélynyomás sem, mely a leghitványabb papirosra a fototechnika esodáit varázsolja.

Ez mind csak a sokszorosítás eszközeire vonatkozik. Hol van még az a lázas küzdelem, mely a betűért, az ólombetűért folyik! És a papirosért, melyről bátran mondhatjuk, hogy az utolsó tíz évben fedezték fel: mennyire lényeges kelléke egy nyomtatvány prosperitásának. S ugyanez az eset a nyomdafestékekkel. Hogy mit jelent a vegyi ipar és a színekártya fejlődése a reklámban, az újság, a könyv terjesztése körül, azt csak szakemberek tudják felbecsülni.

Az elmúlt öt év minden hasonló kiállítása: egy-egy nagy seregszemle. Katonai parádé? Több ennél: erőpróba.

A nagyszerű acéléptmények, az éjjel-nappal esattogó nyomdagépek kissé idegesek. Mintha erődtítményeiknek nem volna már meg a tíz év előtti fölényük. Két nagy ellenféllel kell látha-

tatlan esatát vívniok. Egyik: a fokozódó betűiszony. A testkultúra, a sportszellem, az örökös helyváltoztatás nyugtalanító tömegérzése. A másik: a fürgébb, a szédítőbb ellenfél a rádió, a film és a világítótechnika. Kápráztató tűzijáték és öldöklő közelharc.

Igaz, amíg iskolázott szem lesz és fantázia, mely íróasztal mellől röpi szét elgondolásait, addig szükség lesz nyomtatógépekre is. De ezt csak a nyomtatványok örökös színvonalbeli fokozásával lehet elérni. A nyomtatvány szépségéért mérnökök és művészek, munkások és ügynökök tízmillióit kell a nap huszonnégy órájában mozgósítani. Itt nincs különbség, ninesenek ország-határok, a nyomtatógép valami térnélküli impériumra törekszik.

De mégis tisztázni kell a fogalmakat. A modern könyv, a modern plakát, a csomagolópapír és a fizetési meghagyás első pillanatra nemzetközi jellegű. Akár az autogarázs, vagy az üzleti portál. Felszínesen nézve: nemzetközi uniformist viselnek valamennyien. Az internacionális nagyipar, vagy a technikai korszellem futárai valamennyien.

S hogy mégsem így van — győződjünk meg róla. Lépünk be a mi múzeumunk nyomtatványkiállításába!

Amerika! Itt van elől, nyole-tíz üvegszekrényben. U. S. A. Három betű, melyben susterreg, dübörög az érvényesülés vágya. Hallottuk, hogyne hallottuk volna, milyen elől jár autóban és függőhidakban. Filmben és vasútépítésben. Az amerikaiak a legjobb boxolók, a legkitartóbb táncosok, a népegészségügyük mintaszervezet. De ki tud róla, hogy — a nyomtatóízlésben milyenek... Két-három nagy nemzetközi kiállítás volt az utolsó öt évben (Lipese, Köln, Párizs), ezekben kiesit lemaradtak. Könyveik nem igen voltak jobbak, mint Lettországi s határozottan gyengébbek voltak, mint Cseh-Szlovákiának könyvei. De most itt egyszerűen lehurrognak mindenkit. Nem mer-

ném mondani, hogy a klasszikusok kiadványaival győznek, vagy éppen a filozófiai művek egyenértékű tipografiájával. De ha arról van szó, hogy egy férfi gummiabroncsok iránt érdeklődik . . . vagy ha egy nő (nem lírikusokat olvas, hanem) arc-szépítőszerek közt óhajt lapozni, Amerika a legjobbat adja, amit nyomdatechnikailag adni lehet. Miért? Mert az abroncsaik is, a púderjaik is a legmegbízhatóbbak. A márkaárúnak jómárkájú nyomtatvány is kell. Ha majd lírikusa, drámaírója, filozófusa is lesz elegendő, akkor könyvművészete is adekvát kifejezője lesz az irodalomnak. Egyelőre — mint itt látni — a bűbajos Laurencin Máriának franciás légi álmait nyomják ki színes lemezekkel.

Anglia szerényen és finoman helyeződik el a szomszédságban. Az angol nyomtatótechnika ma válaszára van. Szerénykedik, de szerénysége palástolt zavar. Nem tudja: az európai hangzavarban, a nagy káoszban ki mellett fogjon pártot. Van egy modern nyomtató-tradíciója: Morrisé. Szép vágású, tiszta betűk, nemes, gótikusan hajlékony gallyakkal. És van egy világhíradalmi álma, India, hajók, export, gyapjú. Igen, igen, ezeknek a vállalatoknak reklám kell, mosolygó

plakát, túlkölő, autón száguldó írás, táncoló képsorozat . . . Az a Morris-féle törekvés az olvasópultok, a gyertyagyújtás ájtatos könyvélvézőinek volt szánva. Igaz, a Curwen Press, a Fleuron a legfinomabb francia szellem hajtásait ojtják bele a tiszteletreméltó nyomda-alanyokba, de az angol nyomtatásnak nincs zamata. Sweet pepper — édes paprika — mint a legolvasottabb regényük címe mondja.

De talán az iparművészetük egyéb területein, bútorbán, kerámiában másként van? Autó, divat, lakás, politika — nem mind ugyanilyen elegáns és sótalan?

Németország nagy ereje, amint a falakon, üveg-tárlókban mutogatja magát: egy óriás pihenése. Keveset kell róla szólni, hiszen túlon túl ismerjük. A németek nyomtatóművészete: tárgyilagosság a legfelsőbb hatványon. Minden könyvük egy végig-gondolt alkotás. Minden prospektus: egy reklám-hadjárat nyert esatája. Plakátjuk, ha akarom, egy darab Montparnasse. Ha azonban kell, úgy kiált, hogy áthallatszik az Óceánon. Németország mindent felszív, kiformal, átél és kiad, amit másutt látott, vagy amiről azt hiszi, hogy értékes. Erő-ségük mégis: a betű. Harmine év óta ők csinál-

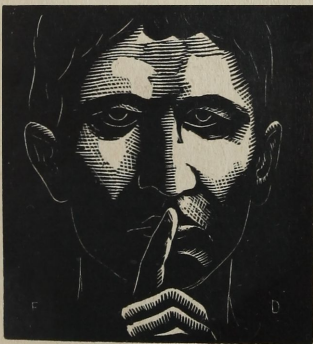

Fály Dezső: Dante-illusztráció (fajetszet).

ják, öntik a világ legtöbb és legszebb betűjét. Ebből a tanból generálisai vannak és egymillió katonájuk. Remekül bevált nyomtatóműhelyeik: Spamer, Drugulin — s egyéb nevekkal. Ezek ma épp olyan áhítattal dolgoznak, mint valaha a mainzi, lipcei és egyéb kézisajtók. De — valljuk meg — épp olyan egyhangúsággal is. Szigorú elveik vannak, kivált a könyv dolgában. A fametsző lenézi a litografust, mert ő egykorú Gutenberggel. Azon a kérdésen, hogy a blokkbetűik állnak-e inkább jól a mai nyomtatvány arcához, vagy a hajszál- és vastagvonalak váltakozása-e a betű igazi karaktere, — ezrével ontják a vita-iratokat. De szerenesére itt is vannak fiatal emberek. Színek szerelmesei, művészek. Boehland, Trier, az erdélyi szász eredetű Mathéy, mint egykor Luther, hozzávágják a tentatort az ördöghöz. És a szétfolyó festékben, a tarkán csurgó lében valami váratlan és naív formavilág jelenik meg, — fiatalság!

Franciaországról írván, az előbbi mondatokat éppen visszajukra kellene fordítanom. A tömeg semmi, az egyén minden. Nincs iskola, csak ösztönösség. A francia nyomdász műveletlenebb az ő szakmájában, mint balkáni kollégája. De ott van a világ egyik legjobb szakfolyóirata és legizlésebb üzleti reklámgyára. Az előbbit Draeger, az utóbbit Tolmer irányítja. Száz lépésről megismerni a vágásukat, a fineszeiket, akár egy Patou- vagy Drecoll-ruhát. A reprodukáló «műintézetek» legtöbbje mélyen alatta marad egy magyar vidéki műhelynek. Viszont az, amit a magyar Kádár ötven évvel ezelőtt Párizsban elkezdett, az illusztráló-technikát világvárosi arányokra fejleszteni s a hárompengős karácsonyi Illustration-ban száz színes ablakot, oltárt és miseruhát bemutatni, hogy szemünk és szánk álljon el a csodálkozástól, ezt a nyomda-kultúrát ma játszva fejlesztik tovább.

Néhány vitrin illusztrált könyvekkel. Bibliofil-csemegék. Azt mutatják, hogy a francia könyvkedvelők milyen ínyes könyvfalatokat habzsolnak Lhote, Cocteau, Chagall rajzaival. Ezek azon nyomtatványok, melyekért pár év előtt még sort álltak, a kezükben 4—5000 franc-nal az előfizetők.

Fáy Dezső: Fametszet.

Molnar C. Pál: Fametszet.

Merített papírosuk, szép, éles, antik betűik, a grafikus 24—32 színes lapja (érzéki, vérpezsdítő), de főleg korlátolt példányszámuk tűzdepapírrá avatta őket. Itt fekszik egy üvegben pár ily papíros. Köztük van a nagy Maillolnak néhány tollal «mintázott» hetéra-teste. S kicsit odább a legpárizsibb párizsinak, a magyar Vertès-nek Pausolus király díszművéhez rajzolt lapjai: nagy ízlés-kultúra és semmi meggyőződés bennük.

Körülbelül ugyanígy vagyunk a Montparnasse letűnt csillagával, Foujtitával is. Lány esettussal és omló ceruzával rajzolt arcok, madarak, cicák, amint a párizsi alkony páráin át látszanak. Ezek a japánoknak szóló üvegszekrényekbe vannak zárva. De van-e itt valami egyáltalában, ami jellegzetesen japán volna? Szegény nagytőkés, felhőkarcos, militarista-ország ott a Sárge-tenger partján egy kis népi hagyomány után liheg. Árjegyzékek, kalendáriumok, kalandorregények. Lélektelen tömegkönyvek. Olyanok, mint a teás-üzleteinkben árult japán porcellánedények. Matriaképek, lehúzóképek a yoshiwarai éjszakákból.

Oroszország. Annak, aki a könyvkultúrájából akarta megismerni a szovjetek művészetápolását, minden eddigi kiállítás kínos meglepetés volt. A cári Oroszország, mint egy haldokló Byzáne, két nagyszerű ajándékkal pezsdítette fel Európa művészetét. Egyik a szentpétervári államnyomda volt: technikai tökélyével, mesekönyveivel, tudós népművészeti kiadványaival. Másik a cári ballet: hatyúival, muzsikusaival és szcenikusaival. Ez az utóbbi ma már kihalt. Örökét, egy-egy kis zsuzsuját megőrizte a világotjáró Kék-madár. A nagyszerű könyvművészetnek pedig itt s amott

még sétálnak egykori gárdistái : a Jar Ptitz a csodás színeit még megtalálni Gontsarovánál s másoknál. Ez az emigráns könyvművészet még hazaálmodja magát az ikonok és a falfestés pazar szentjei közé. De mit csinál a szovjet-művészet?

Az eddigi könyvkiállításokon mindig úgy látszott: propagandát. Vértörés és szénfekete alakokat nyomott a gyermekek iskoláskönyveibe. Vagy pedig, mint legutóbbi nyáron Párizsban : egy sereg rosszul fűzött röpiratot, riktó fotomontázsokkal és sok számoszloppal. Ez egy tudatos szociális propagandának bizonyára sokat mond, de a nyomtató-kultúrának semmit. Itt, most, a mi kiállításunkon más a kép. A népművészet naív örökletesség — Stalinék pedig nem haragszanak a parasztművészetre. Meglepően szép szovjet-eredetű könyvek vannak itt. A zúgó gépek közül tehénbögést, labdázó gyerekek zsidongását hallani : egy jámbor jászol mögül fametszetű tehének néznek ránk, olyanok, amint őket a kaukázusi parasztek faragtak bugylibicskával a háziipar elátkozott korszakában . . . Ez az orosz sarok itt nagy meglepetés.

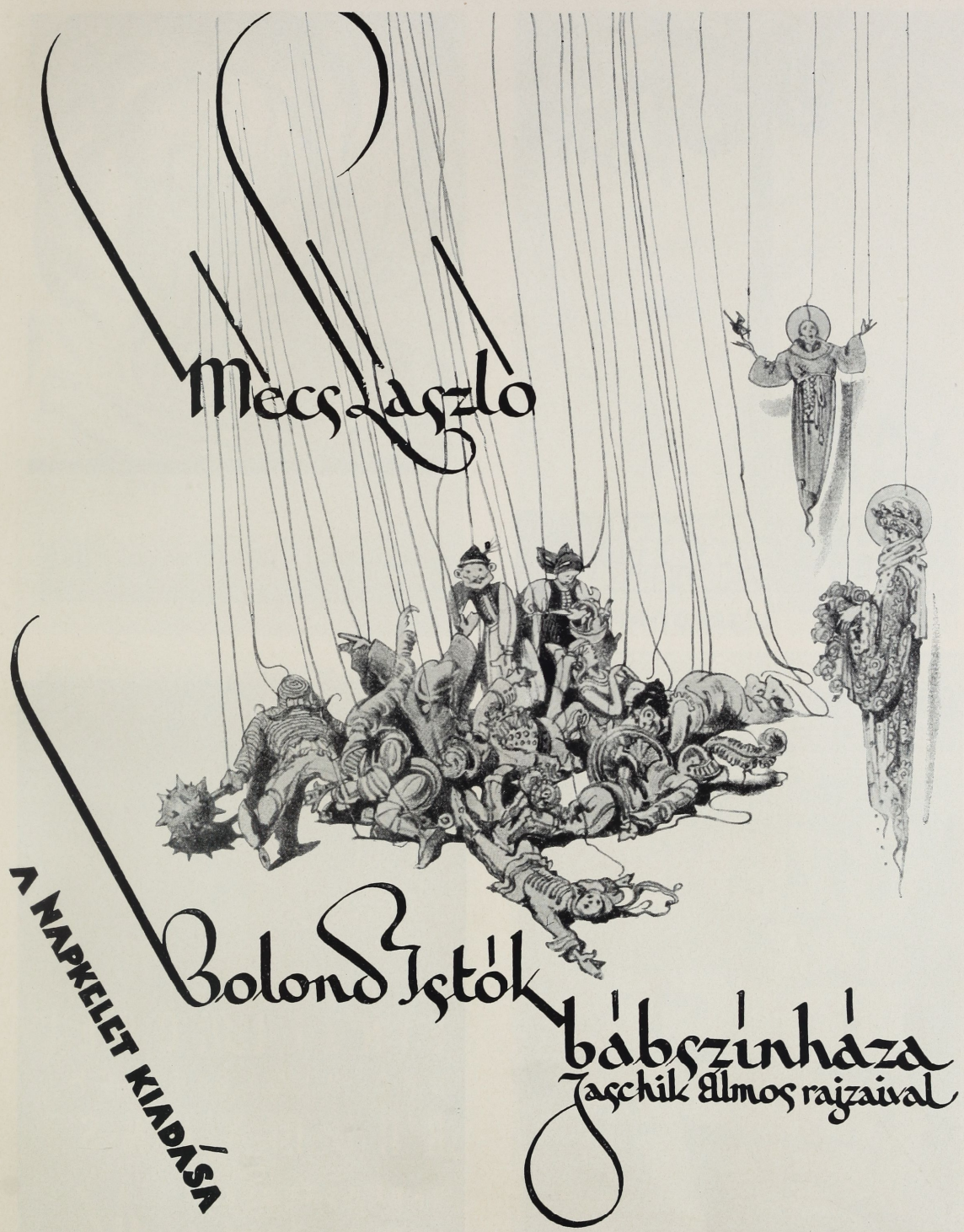
De azért az orosz nyomtatóművészet császári fényének és szelíd szépségének mégsem ez a foly-

tatója. A szláv lélek most másutt buggyan ki az olajjal áztatott padozatból. Lengyelország az örököse a régi Oroszországnak. Hosszú, hosszú oldalakat lehetne írni a párizsi könyvművészeti kiállításon (1931) bemutatott művészeikről : népies romantikájukról, fametszőikről és betűszomjukról.

Vajjon miért hiányoznak erről a kiállításról teljesen? Megértjük, hogy olyan nyomtatástechnikailag nem jelentős ország, mint Olaszország, távolmaradt az ő szecessziós ízlésű könyveivel. De hol van az északi államok s elsősorban Svédország nyomtató-produkciója? Ezek a csodásan precíz, kifinomult termékek. Színeik szövése, mint a régi házi szőnyegeké, nemes kalligráfiajuk pedig mint az Orrefors-üvegek vésése. Finnország, Lettország szebb termékeket küldhetett volna, mint Belgium. Pedig ennek sok jó üveg-tárló jutott e kiállításon. Lehet, hogy egyéni vélemény, de úgy tűnik fel: ez az ország az ő sajtóiban a francia teát önti le másodszer. Van egy nagy művészük, a (ma már kissé modoros) Masereel. Németek fedezték fel. Ma francia kiadók foglalkoztatják legerősebben. Otthon a belga fametszők buzgón utánozzák. 1900-ban

Reiter László : Könyvillusztráció (fametszet).

A Bibliophil Társaság nemzetközi nyomdaművészeti kiállítására. Jaschik Almos: Könyveimlap (litográfia). —
Internationale Druckkunstausstellung der Bibliophilen-Gesellschaft. Almos Jaschik: Titelblatt (Litographie). — International
Exhibition of typographical art of the Hungarian Bibliophile Society. Frontis-piece of a book by Á. Jaschik (Litography).

**Új Ford
KÖNYV**

**MA-ÉS
HOLNAP**

**8 P
KAPHATÓ MINDENÜTT**

**VEDD-MEG!
OLYASD-EL!
TANULJ-BELŐLE!**

LÉGRKDY-R-FKIADÁSA

Полетів горобець до вогню, щоб попалити людей,
бо люди не хочуть вовка бити. А вогонь і собі каже:
«Не хочу».

Dr VÖLCYESI-FERENC:

**ÜZENET
AZ
IDEGES
EMBEREK
NEK!**

KOZMA

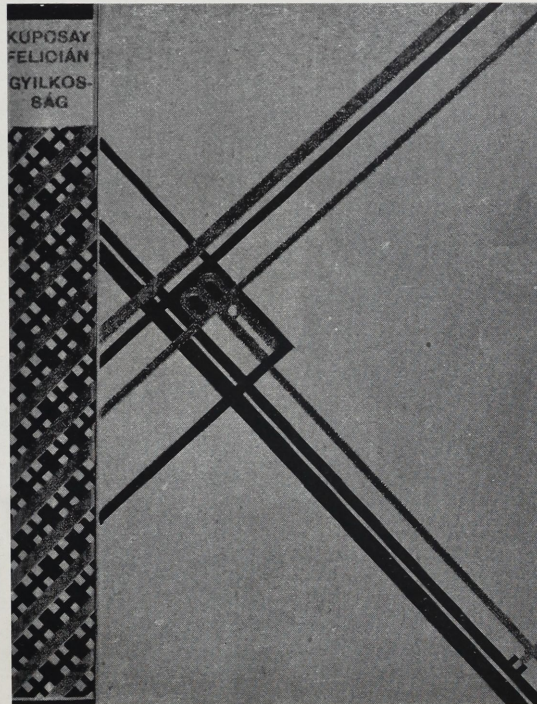
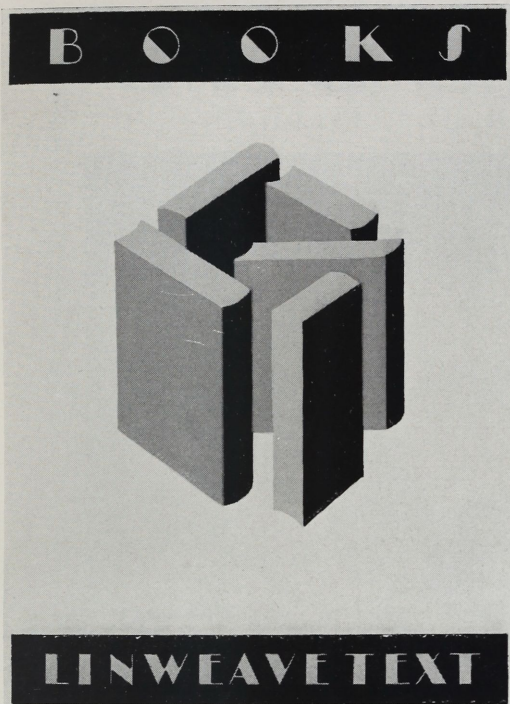
**EINZELMÖBEL
UND NEUZEITLICHE
RAUMKUNST**

HERAUSGEGEBEN
VON ALEXANDER
KOCH DARMSTADT

AK

Fent balra: Végh Gusztáv plakátja. Fent jobbra: Lebedeff könyvillusztrációja. Lent balra: Végh Gusztáv könyvborítékja. Lent jobbra: Kozma Lajos könyvborítékja. — Oben links: Plakat von G. Végh. Oben rechts: Buchillustration von Lebedeff. Unten links: Buchumschlag von G. Végh. Unten rechts: Buchumschlag von L. Kozma. — Left above: Poster by J. Végh. Right above: Illustration of book by Lebedeff. Left below: Cover of book by J. Végh. Right below: Cover of book by L. Kozma.

Fent balra: A Beckett Paper Co. (New-York) reklámja. Fent jobbra: Divatlap borítékja Eric-től.
 Lent balra: R. Koch fametszete. Lent jobbra: Jaschik Álmosné könyvkötése. — Oben links: Eine Reklame der Beckett Paper Co. (New-York). Oben rechts: Umschlag einer Modezeitung von Eric. Unten links: Holzschnitt von R. Koch. Unten rechts: Bucheinband von Frau Jaschik. — Left above: Poster of the Beckett Paper Co. (New-York). Right above: Cover of a fashions' journal by Eric. Left below: Xilograph by R. Koch. Right below: Cover of book by Mrs. Á. Jaschik.

SPORT IM BILD

Das Blatt der guten Gesellschaft

NR. 26 35. JAHRGANG

BERLIN, 26. DEZEMBER 1929

PREIS 1.50 MK.

Rauscher György: A Sport im Bild című dala.

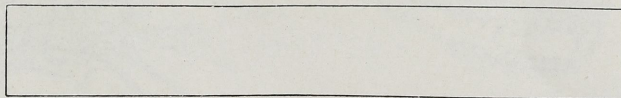
A Scherl Verlag (Berlin) engedélyével. — Titelblatt einer Zeitschrift von Georg Rauscher. Mit Genehmigung des Scherl-Verlages (Berlin). — Cover of a magazine by George Rauscher. (By the courtesy of the Scherl Verlag, Berlin.)

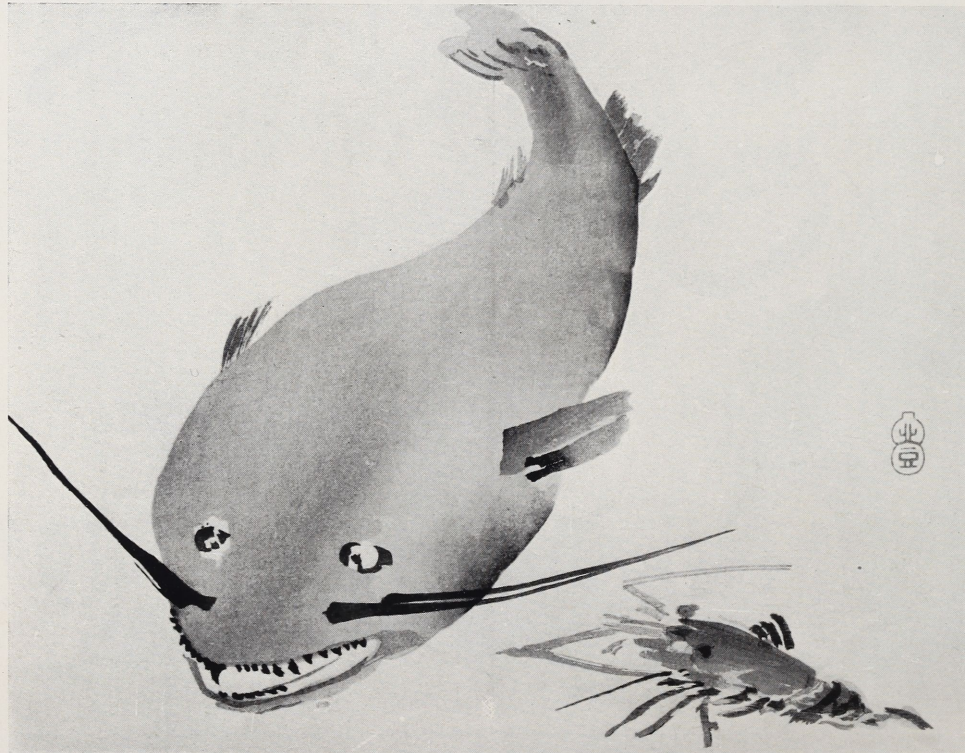
FÖRDERT
DIE
BÜHNENKUNST

durch
Beitritt zum

BÜHNENVOLKS-BUND!

Ossando (Osaka): Állatkarikatúrák. — Tierillustrationen von Ossando (Osaka). — Illustrations of animals by Ossando (Osaka).

Grigorjev: Könyvillusztáció
(litográfia). — Buchillustration von Grigorjew (Litographie). — Illustration of book by Grigorjev (Litography).

Bolin: Plakát. A Madison Square Press (New-York) reklámja. — Plakat von Bolin.
Eine Reklame der Madison Square Press, New-York. — Poster of the Madison Square Press (New-York) by Bolin.

másképp volt. Akkor Verhaeren, Maeterlinck, Van de Velde vezette harcba a fiatalságot. Akkor Brüsszelben fújták az «új vonal» harcias ritmusait.

A legnagyobb hely e nyomtatvány-bemutatón természetesen Magyarországnak jutott. A mi nyomtatóműhelyeink ízlése legtöbb oldaláról van bemutatva: a színes litográfiai műlapok éppúgy szóhoz jutnak, akár a könyvfedél vagy a gyermekképeskönyv. A szűrőkészülék itt legkifogástalanabban működött: a személyiség helyett a nyomtatvány műfaja, kvalitása döntött. De elkerülte a rendezés azt is, ami egy zárt társaság kiállításain mindig kiütözik: a segédnékesek és a show-girl-ök itt nem kaptak helyet a mesterdalnokok közt.

A magyar nyomtatványok különleges magyar hangot ütnek meg. A mi földrajzi, gazdaságtörténeti, etnográfiai helyzetünk éppúgy kifejezésre jut nyomdaműhelyi munkáinkon, akár a muzsikánkban. Talán nem olyan tudatosan, de ez — annál jobb. Az öröklött színek mellett az élet ritmusa. A legprecízebb amerikai szedőgép mellett is egy sajátos temperamentum veri a billentyűt. A pesti boltos, aki a reklámnaptárt megrendeli, a bécsi Ring ízlését szeretné utánozni, de szívében

Stuyvaert : Könyvillusztráció (fametszet).

Robert Gibbins : Illusztráció (fametszet).

mégis a sztambuli bazárokhöz van közel. Sorra elmegyünk grafikai tervezőink könyvfedelei mellett. Egyik a régi kalendáriumok és szoltároskönyvek esendes fametszeteivel szívta tele magát. Másik a hímzett s szőtt magyar ornamentikából indult ki. Harmadik a székely kapu jelképeit véste be gyermeki emlékezetébe. A negyedik, az ötödik... a jazz ritmusait viszi a könyvfedélre. De a saxofon itt egy kicsit a klarinétos szomorúsággal bűg. A táncoló párok pedig a pesti bar szombat éjszakájának hangulatát sejtetik.

Vagyis: van egy könyvnyomtató-nemzetköziség. Mintahogy van egy nemzetközi laposház-stílus, de országoként más-más sajátosságokkal. A magyar könyvnyomtatás két évtizeden át tudatosan szolgálta a magyaros ízlést s tíz év óta etnikai lehelletét érezni csupán ennek az őstalajnak.

Hozzá tartozik a magyar nyomtatvány természetéhez mindaz, amit szociális helyzetünk is ránk kényszerít. Olesót, gyorsan, tetszetősen termelni. Itt egy külön reklám-stílus működik, amerikai trombitákkal, német és osztrák kirakatvonalakkal, párizsi fényjátékokkal és magyar fillérekkel.

A nyomdatulajdonostól nem kvalitásos munkát várnak, hanem gicceset. Az olesó háziszappant is angyalos papírba kell csomagolni és a kültelki táncterem plakátján a tulajdonos személyesen kíván mosolyogni.

Igy van: határán vagyunk a Nyugatnak és a Keletnek. Azért mégis öröm látni, hogy szegénységünkéből s verejtékeinkből mennyi ízlést esiholtak ki könyvművészeink.

Itt egy nagy reményekkel indult könyvkiadó-vállalat, mely a bibliofil-könyvek egész sorával igyekezett a kispénzű könyvbarátot megnyerni (Amicus). Csak egy könyvet akarok kiemelni az üvegkoporsóból: Kakuk Mareit, Fáy Dezső illusztrációival. Kívül és belül esupa finomság, szép, friss tábla, pompás rajz, egészséges, tiszta betűk.

Reiter László, e vállalkozás lelke, azóta maga is könyvművésszé változott. Azelőtt inkább mérnöke, kalkulátora, rendezője volt azon egyszerű közzjátéknak, melyet könyvnek nevezünk. Most inkább tipográfusa, címrájolója, összefoglalója. De a mérnöki lehetőségek határain belül marad. Betűk ritmusa, színtelületek ellentéte, vonalak játéka érdekli s nem a régi értelemben vett rajz. Ahogy alakokat szerkeszt egyszerű mértani formákból, vagy színes esíkokat teremt a tipomontázs eszközeivel, messze elugrik a nyomtató-műhelyek napi feladataitól. A hűvös tárgyilagosság korszellemét viszi át a fehér papírosra.

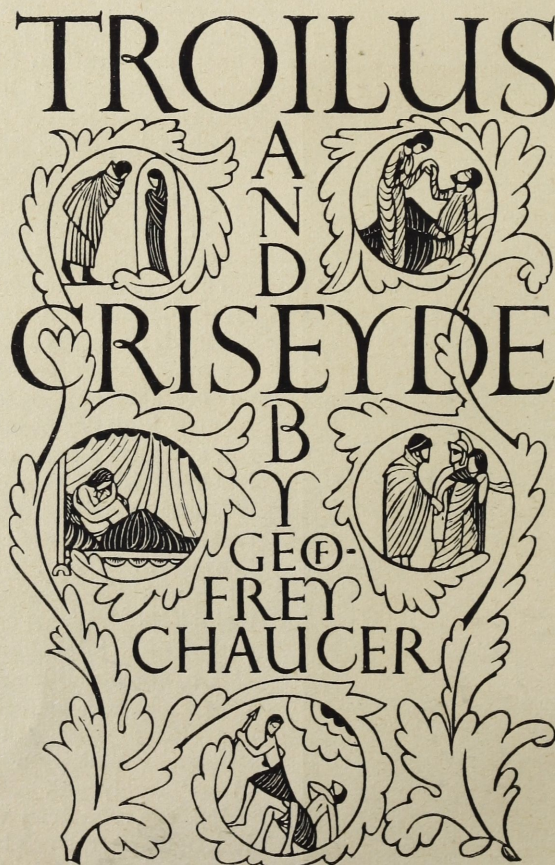
A magyar csoportnak másik érdekessége a korán elhalt Rauscher György gazdag s változatos

oeuvre-je. A berlini mondén élet színeit vetette gyors és könnyed ecsetvonásokkal papírosra. A háború utáni gazdagság, divat, erkölcs és sport krónikása volt, de a nélkül, hogy a filmplakátok, vagy a divatlap-rajzolók ellobbanó ügyeskedéseit aknázza volna ki. Egyszerűen, élesen, hízkelkedés és elragadtatás nélkül írta le annak a szép, szabályos, olykor szeszélyes dámának napjait és éjszakaiit, akit a berlini társaság imád.

Ez is kortörténet lesz egykor. Mint az egész kiállítás anyaga. Reiter Lászlónak, aki a Magyar Bibliophil Társaság megbízásából összeszedte az anyagot és Végh Gyulának, aki európai látókörrrel irányította a szervezést, hálásak lehetünk ennyi dokumentumért.

Végző következtetés: a gép nem lelketlen valami. Ontja, okádja a nyomtatott papírosra, de minden attól függ, hol és kik irányítják. Öntudatlan erőket galvanizálják. A föld, mely alatta dühörög. A kéz, mely billentyűit idegesen taszigálja.

FÁBIÁN GYULA

Frie Gill: Könyvcímlap.

A KÉP A SZOBÁBAN

PAUL NÁDAI: BILDER IN DER WOHNUNG. Mit seinen grossen, schlichten Wandflächen schuf der moderne, rationale Baustil Innenräume, die geradezu nach Gemälden und Statuen verlangen. Und doch nimmt ein Teil der Architekten mit Entschiedenheit, ein anderer Teil etwas zögernd Stellung gegen die bildenden Künste in der Wohnung. Diese Stellungnahme kann aber weder durch die hygienische, noch durch die puristisch-ästhetische Begründung überzeugen. Wer Sinn für geistige Kultur hat, wird in seiner Wohnung auf die Genüsse, die ein schönes Bild oder eine gute Statue bietet, schon darum nicht verzichten wollen, weil unser technisches Zeitalter uns die grossen Erlebnisse vorenthält.

PAUL NÁDAI: PICTURES IN THE PRIVATE HOMES. The modern rationalistic architecture created with its naked walls and vast plains such interiors in the private homes which are especially craving for pictures and statuettes. But in spite of this fact a good many of architects are categorically or at least hesitatingly objecting fine art in the private homes. Neither the hygienic nor the puristic aesthetical standpoint is entirely convincing. The human nature — being susceptible of intellectual treats — needs just therefore essentially the delights of a fine picture, statuette or of a good book because this present age of technics owes us especially with the satisfaction of great spiritual experiences.

Egy osztrák építész, Frank József, 1927-ben kitűnő elektromos házat emelt a stuttgarti modern lakástelepen. Fűtés, szellőzés, porszívás, — az egész háztartás villamosítva. A modern építészet legszebb álmait öltötték testet. Seholy egy porszem a pallón, sehol egy bacillus a falakon. Ugyanez az építész ugyanabban az esztendőben az osztrák munkaszövetség évkönyvébe cikket írt s ennek ez volt a mottója: «Az t kérdezte valaki tőlem, hogy is állunk mi, haladó szellemű építészek a művészettel? Erre röviden és velősen nem felelhettem mást, csak az igazságot: művészethez, uram, nekünk semmi köze nincs.»

Két évvel később, 1929-ben, Kölnben már egy Lüttgen nevű építész kiállítást rendezett ezzel a jelszóval: «Tegyük elevenebbé a szobák falát!» Bacillus ide, bacillus oda, a szoba csupasz fala mégis csak elszomorító. Ez a kölni építész tervezett egy lakást s annak minden szobáját már előre úgy konstruálta, hogy egy-egy figurális festmény kerüljön a legfontosabb falra. Minden képet más-más festővel készítettet. Szanatóriumi szemmel nézve ez nem egészséges dolog, de kétezeröttszáz éven át egész jól megélték mellette a művészek és a lakók.

Azóta három év telt el, de a dolog még mindig vitás: van-e hely egypár kép, szobor s műtárgy számára a mai «lakásfunkció»-t végző szobákban? A művészek maguk — elsősorban az építészek — két táborra, sőt ennél még több táborra szakadoztak. Vannak kép-barátok és anti-képbarátok. Vannak, akik csak a «Staffelei»-festésnek ellenségei a lakásban, de vannak, akik a radiátorosövet tartják az egyetlen szobadísznek. Olvastam már olyan véleményt is, hogy igen, pártoljuk a művészeket, tehát a festőket is. De hogy képeik meg ne ártsanak az egészségnek, rakjuk őket egy

garderobe-szekrénybe, hajlítható vaskarokra. Ott bárki nyugodtan lapozhatja a Renoir-ok és Szinyei Mersék közt.

Enyhén szólva tehát: zavarok vannak a művészet körül. Nemesak a pro- és kontra-táborban, de úglátszik azonagy elmében is poláris ellentétek uralkodnak. Az elmúlt nyáron a berlini építészkiállítás egyik főrendezője, a tehetséges Mies van der Rohe az általa készített Bauhaus-stílusú épületet úgy nyitotta meg, hogy egyetlen képet sem akasztott a modern lakószobákba. A dolog senkit sem lepett meg. Az elv elv. Még ha badarság, akkor is.

Pár hét múlva azután mindenki esodálkozva látta, hogy az addig meztelenül didergő falakon képek lógnak. Nagyon stílusos, absztrakt festmények, a korszellemet tökéletesen kifejező vonalakkal és színekkel. Mies van der Rohe ekkor egynéhány kérdezősködésre azt felelte, hogy ő mint modern építész csak egy parancsot ismer ily kérdésekben: a megrendelő akaratát. Ha valaki a képeket szereti a falon, azt is ki lehet elégíteni a masinizmus építőkeretein belül. Csak megfelelő festőművészek kellenek.

Nem volna értelme evvel a kissé cinikus véleménnyel hosszú vitába boesátkozni. Aki hétfőn képiszonyt, esütörtökön képimádást hirdet, szombaton pedig az «üzlet» egyedül üdvözítő voltára esküszik, az lehet nagyszerű konstruktőr, de művészeti kérdésben színvak. Annak nemesak esztétikai rövidlátása nyilvánvaló, de — fájdalom — etikailag is békaperspektívából nézi a világot. Azt is kár volna szembeszegezni ezzel az erkölcsi színvaksággal, hogy az építésznek is vannak némi nevelőhivatásai és szociális feladatai az ő mesterségén belül. Mert aki egyedül és mereven csak a légköbméterekeket és a ventilátorforgókészülékeket nézi, az kitűnő garázsokat s

pompás légi kikötőket fog konstruálni, de az emberi otthon kultúrájában sohasem jut tovább a bacillusvadászatnál. Arra a technikailag sokszor beigazolt tényre is hiábavaló volna hivatkozni, hogy éppen az egyszínűre festett fal milyen jó háttér a festmények számára.

Valaha — minek erről most értekezést írni — igen jó barátság volt az építész és a többi művész közt. Az Isten házának, az emberek házának építője teret és síkokat alkotott; testvérei, a festők, szobrászok, üvegesek, mozaikmunkások és bronzöntők pedig oda helyezték az ő alkotásaikat az így teremtett térbe. Szervesen alkottak, egyazon szellem életöztöne vezette kezeiket. A fal szent keret volt, a fülke oltárrá nemesedett. Így volt ez még az új korban is egész a napoleoni időkig. Csak akkor lazult meg az ősi «képzőművészeti» egység. Lehet, hogy a tapétás tolakodott elsőnek közéjük. Az adott be olesóbb ajánlatot a faldíszítő munkálatokra. Vagy az olasz kőfaragó, akinek a szobrászt sikerült kiszorítania a versenytárgyalásokról. Avagy a parkettarakó, a stukkaturkésztő és társaik.

Ki akarna itt erről most köteteket írni? Elég az hozzá, hogy a «polgári» évszázad, a tizenkilencedik, már nem művészetet, hanem szobadíszeket keresett. Makart-csokor, nippek és bacillus-telepek. Mindent, ami olesó és tetszetős. Virágos tapétákon mulatságos zsánerképek lógtak.

Ha ebből most valaki arra következtetne, hogy a mai polgári lakás ez é r t irtózik a henye díszektől... a művirágtól... a szalónstukkaturtól... az olajfestésű duzzogó szerelmespártól és a csokolózó műkő-galamboktól, az tévedne. A polgárságon sem élettani, sem képletes undor nem igen szokott erőt venni az ilyenek láttára.

A huszadik században ugyanis rég helyreállt már a «tabula rasa». A polgár — kevés kivétellel — nem mecénás többé, hanem egyszerű lakó. A festő egész uralkodó szerepe már a régmúlté. Újra az építés kezében a karmester-pálca. Az új, funkcionális építészet olyan alapos nagytakarítást végzett a sokféleleplejárt «meleg», «kedélyes» és «elragadó» otthonok körül, hogy most már igazán jogaihoz juthatna a képzőművészet. A síma, kitűnő ritmusban feloldott falak az épület külsején. A széles, napfényes vesztibülők, lépesőházak és folyosók. A térs szobák, ott, ahol reprezentáció van. És nyugodt síkok itt is, ott is, mindenütt. Miért ne festhetne ide akár freskót vagy vászonképeket, figurákat vagy merőben mértani színtömegeket a festő.

Egyáltalában nem a stílus teszi. Az elmúlt nyáron Drezdában volt egy kiállítás, mely a legmélyebb benyomást keltette látogatóiban: minden lakószoba hozzá volt komponálva a festményekhez. Minden térség: a halltól a gyermekszobáig egy-egy kísérleti terep. «Be akarjuk bizonyítani,

írták a rendezők, hogy ma a művészi tárgynak éppen úgy megvan az érvényesülési lehetősége egy lakóházban, mint ama régi napokban, mikor mások voltak a technikai, a gazdasági, a szociális feltételek.» És a bizonyítás sikerült is.

Csak éppen egy dolog nem sikerül: evvel a korrall megértetni, hogy a művészet is hozzátartozik a szellem horizontjához. Itt van az egész kérdés forgótengelye. Kép a szobában? Nem technikai és nem egészségügyi kérdés. Hanem egy egész kultúrközösség, egy egész korszak, az egész mai világszellem problémája. Ebben az égő nagy kozmoszban csak két kigyulladt kis bolygó: külön a művész és külön a művészet. Mind a kettőnek külön problémái vannak, melyek oly fájdalmasan metszik egymást.

Vagyis be kell vallani: a kérdés már rég nem az, mi lesz a képpel a szobában? Hanem mi lesz egyáltalában a művészet sorsa ebben a világrendben, sőt mi lesz az egész szellemiség sorvadó életéből, ha ennyire fojtogatja saját találmánya: a gép? A zenészeket már lassan feleslegessé tette a technika, — így érzik a munkanélküli muzsikusok. Az iparos és az iparművész már harmincegyven éve alig bír megküzdeni a tömegcikkék áradásával. A munkás? A kapitalista? Kérdezzük meg Fordot, az autógyárost és bérmunkáseit, akik most salátát ültetnek, hogy mit szólnak a technikához? A technikához, mely csupa nagybögőt rajzolt a képzelet egealjára s ma — éppen mint Midas király aranya — éhen veszejtí a híveit.

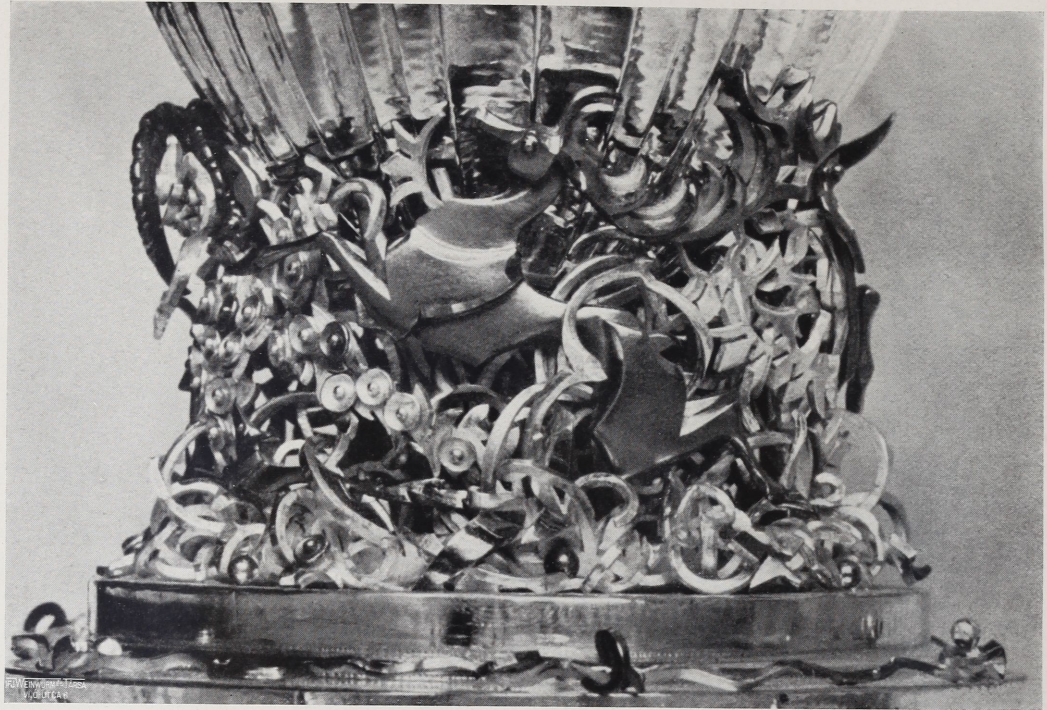
Mit szóljon hát a művész, akár festő, akár grafikus? A fotográfia, a film, a reprodukáló iparágak mind külön-külön vágják el létüknek egy-egy fontos gyökérszálát. Százazres szériákban nyomtatják a fotoriporterek albumait, sok tízezres példányokban az amatőrök pillanatképeiből készült évkönyveket. Művészet ez? Éppoly kevésbé, mint ahogy egy tánelemmez nem Weingartner-koncert és egy detektív-film, nem Reinhardt-féle misztérium. Az egyik nem pótolja a másikat, mint ahogy a reklámlakát nem pótolhatja — és még igen soká nem is fogja — azt a piktort, akiben valami hitszerű magasztos élmény keres kielégülést.

Mindnyájan tudjuk, mit jelent a mai öldöklő életviszonyok közt az emberi lakás. Elsősorban egy fedett, körülhatárolt, csöndes pihenőhelyet. Azután: az egészség, a napfény, a testápolás néhány köbméterét. S végül: egy tiszta zugot, melyben a lélek néhány jó könyvtől, egypár igazi művészetet sugárzó képtől és szobortól az öntudat magasabb régiói felé száll. Mindnyájan tudjuk ezt, csak éppen a lakás «masinisztái» nem akarják tudni. Akik fölényesen elintézik a művészetet, melyhez «semmi közük.» És akik a padlásra hordatják a képeket, ha ez a jobb üzlet.

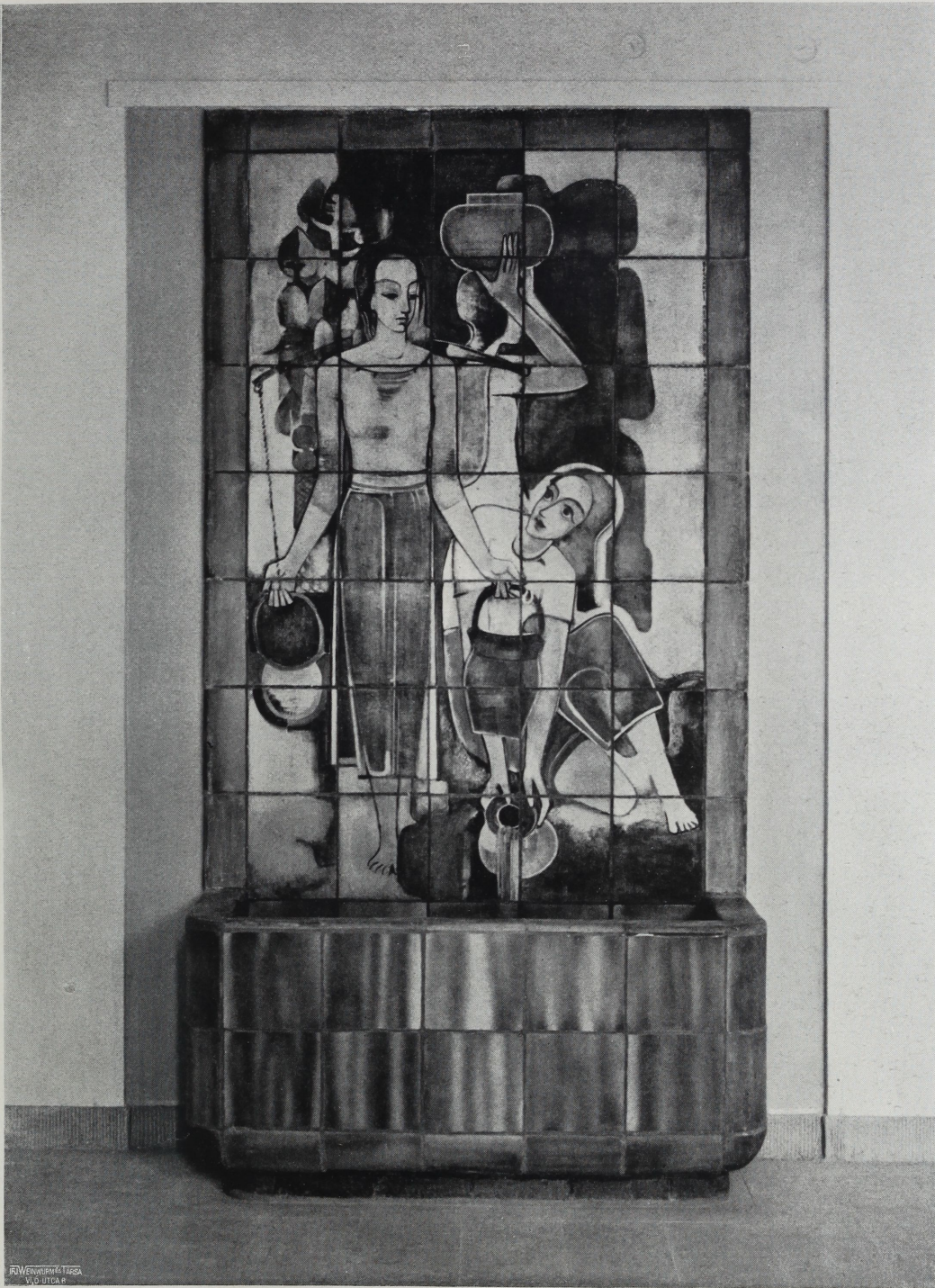
NÁDAI PÁL

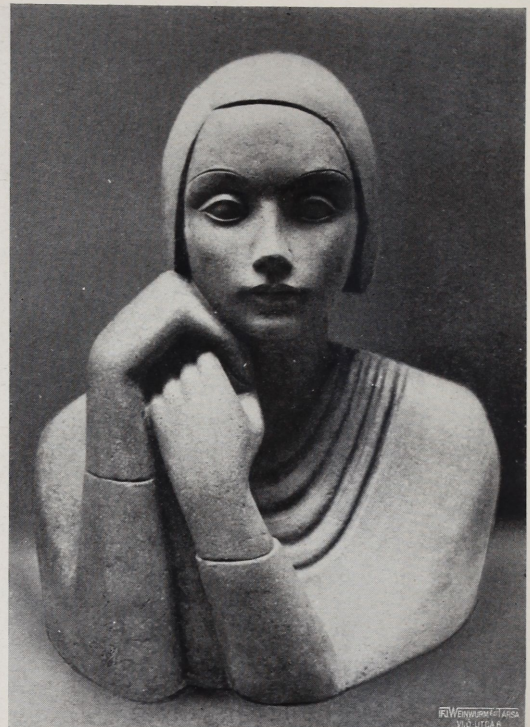
Gróf Bánffy Miklós és Pál Lajos: Részben aranyozott ezüst serleg. Az O. M. Iparművészeti Múzeum tulajdona. — Graf Nikolaus Bánffy und Ludwig Pál: Teilweise vergoldeter Silberpokal. Eigentum des Ungarischen Kunstgewerbemuseums. — Silver cup, partly gilded. By Count Nicholas Bánffy and Louis Pál. Property of the Hungarian Museum of Applied Arts.

Fent: Gróf Bánffy Miklós és Pál Lajos serlegének részlete. Lent: Ludas Matyi. Herendi porcellán. Lux Elek műve.— Oben: Teil des Pokals von Graf Nikolaus Bánffy und Ludwig Pál. Unten: Volkstümliche Figur von Alexius Lux. Ausgeführt von der Herender Porzellanmanufaktur. — Above: Part of the silver cup by Count N. Bánffy und L. Pál. Below: Porcelain figure by A. Lux.

Bossányi Ervin: Fali kút. Kerámikai festés. A hamburgi leányliceum épületében. — Erwin Bossányi: Wandbrunnen, bemalte Keramik. In einem Hamburger Lyzeum. — Ervin Bossányi: Fountain. Ceramic painting in the Lyceum for girls in Hamburg.

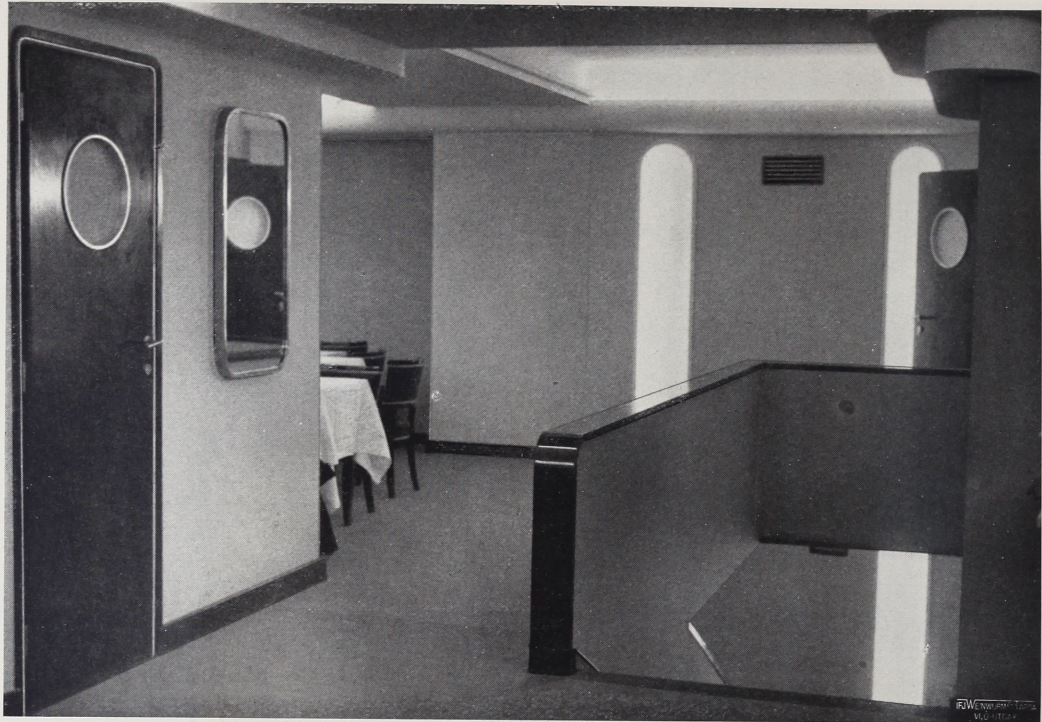

Fent: Bossányi Ervin művei. Balra: A keramikai festés részlete.
 Jobbra: Dr. L.-né mellszobra. Lent: Ráhermer Mária színes kerámiái. — Oben links: Erwin Bossányi: Teil der bemalten Keramik.
 Oben rechts: Erwin Bossányi: Büste der Frau Dr. L. Unten: Farbige Keramiken von Maria Ráhermer. — Above: Works
 of Ervin Bossányi. Left: Part of a ceramic painting. Right: Bust of Mrs. D. L. Below: Coloured ceramics by Maria Ráhermer.

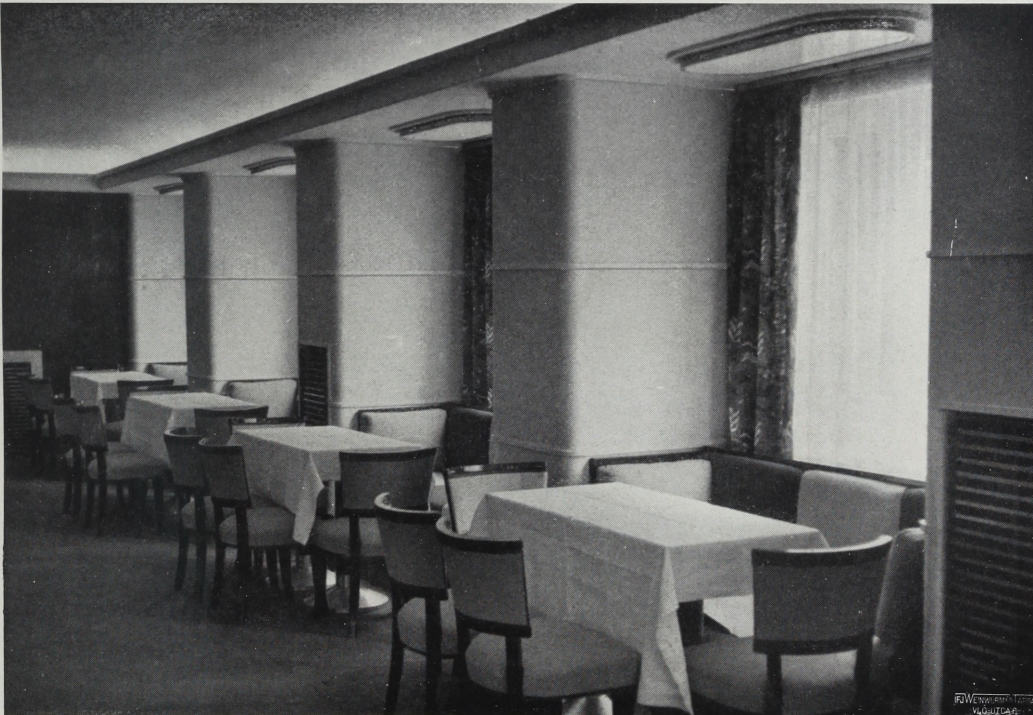

Ráhmer Mária kerámiái. Fent balra: Váza. (Szatír nimfákkal.)

Fent jobbra: Váza. (Adám és Éva.) Lent: a «Három királyok». — Keramiken von Maria Ráhmer. Oben links: Vase. (Satyr und Nymphen.) Oben rechts: Vase. (Adam und Eva.) Unten: «Die heiligen drei Könige». — Ceramics by Maria Ráhmer. Left above: Vase. (Satyr with Nymphes.) Right above: Vase. (Adam and Eve.) Below: «The three wise men of East».

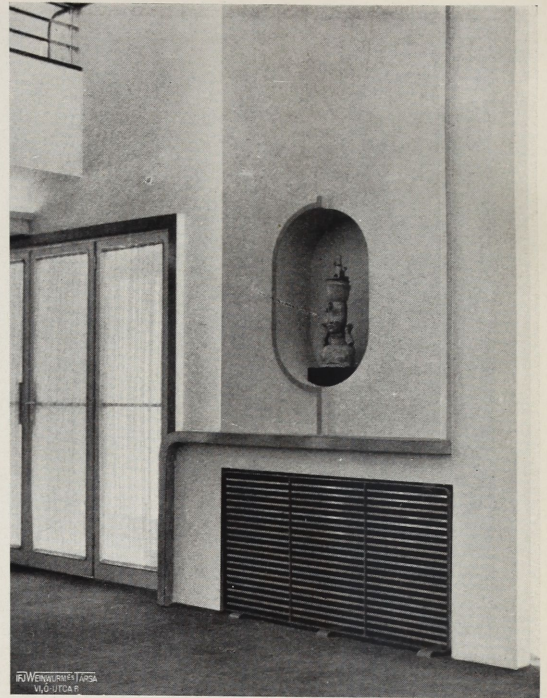

Kaesz Gyula és Strauss Sándor: Flóris cukrászda. Erkélyfeljáró részletei. — Julius Kaesz und Alexander Strauss: Konditorei Floris. Ausgang zur Galerie. — J. Kaesz and A. Strauss: Confectionery Floris in Budapest. Parts of the staircase leading to the gallery.

Kaesz Gyula és Strauss Sándor: Flóris cukrászda.

Fent: Elárúsítóasztal. Lent: Teremrészlet. — Julius Kaesz und Alexander Strauss: Konditorei Floris. Oben: Ladentisch. Unten: Saalecke. — J. Kaesz and A. Strauss: Confectionery Floris in Budapest. Above: A sellingtable. Below: Interior of the shop.

Kaesz Gyula és Strauss Sándor: Flóris cukrászda. Fent balra: Részlet a cukrászdából.
 Fent jobbra: Fűtőtestburkolat. Lent: Nézet az erkélyről. — Julius Kaesz und Alexander Strauss: Konditorei Floris. Oben links:
 Aus der Konditorei. Oben rechts: Heizkörperverkleidung. Unten: Blick von der Galerie. — J. Kaesz and A. Strauss: Confectionery Floris in Budapest. Left above: Interieur. Right above: Heating apparatus. Below: View of the shop from the gallery.

• K R Ó N I K A •

ÚJ RENDSZERŰ MÚZEUM. A kölni iparművészeti múzeumot új igazgatója, dr. With teljesen új szempontok szerint rendezte át. Az alapelv: szakítás a kultúrkörökkel és a stíluskorszakokkal. Ehelyett With a kifejező formák szerint halad, amely minden korok alkotásait uralta. Három alapelvet vett fel: 1. a nyersanyag, melyből egy tárgy készült, annak feldolgozása az idők folyamán, 2. a forma, melyet a tárgy készítésének célja s módja szab meg, 3. a színes és kifejező eszközök, melyek a tárgyon érvényesülnek. Az első szempontból rendezett gyűjtemény még nem teljes. A második részben: «Cél és forma» gyűjtőnév alatt máris igen érdekes csoportosításokat látni. Így például: illatszertartó üvegeket hat évszázadból egymás mellett. Vagy: fedeles edényeket a régi perzsáktól a huszadik századig. A harmadik csoportban, melynek címe: «Szín és díszítmény», bemutatja például a naturalista állatmotívumokat kínai, perzsa, delphi fayenceokon, német renaissance poharakon, gótikus faládákon, egészen a modern kispasztikáig. Ez a keresztmetszetben való feldolgozása az egyes korszakok anyagának, a múzeumi igazgató véleménye szerint, tanulságosabb az eddigieknél, mert az emberi szellem fejlődését követi nyomon, amint az a századok folyamán kifejezésre jutott az anyagokon s technikákon. Különös gonddal történt a csoportosítás és a tárgyak alá tett magyarázatok fogalmazása is arra vall, hogy a nagy, laikus közönség tanulmánygyógy részét akarják kiszolgálni.

A MODERN PROTESTÁNS TEMPLOM. Míg a katolikus templomépítő helyzete a hagyományok s az egyházi művészet sugalló hatása alatt aránylag könnyű, a modern protestáns templomok tervezői majdnem mindig súlyos problémákba ütköznek bele. Ezek még fokozódnak, hogyha az újonnan építendő templomnak egyszerre luteránus és református egyházi célokat kell szolgálnia. Ez történt Düsseldorfban is, melynek új protestáns templomát Wach és Roesskoltzen építették. A dilemma adva volt: a luteránus vallás szentségnek tartja az oltárt, a református nem. A református imaház központja a szószék, a luteránusoknál ez mellékebb. Ezen a problémán csak kiegyenlítéssel lehetett segíteni. De ott van a szobrok kérdése is: a két építő ezeket is alkalmazza, de az evangélisták a széles falsíkokon, egy-egy konzolra helyezve emberies méltósággal, mint ritmikus épülettartók jelennek meg, nagyon is szerény mértékkel alkalmazva. Egyébként az egész templom modern tömbszerűséggel, hatalmas előretolt harangtoronnyal, nyerstéglafalakkal épült, a tisztaság, a világosság, a puritán egyszerűség jegyében.

ÖSSZEILLENEK-E? A megrendelő kérdi: De mit gondol, kérem, nem fogják ezek az új bútorok agyonütni a már meglévő régieket? Hiszen egyazon szobába kerülnek a már meglévőkkel. A tervező pedig erre a kérdésre mindig kissé zavarodottan válaszolt. Ma sokkal határozottabban beszélhet. Igenis összeillenek. Ma már szakított a

lakáselv a régi «komplett», «hasonló stílusú», «egyazon formájú» berendezés elvével. Ma külszíne laza az összefüggés a régiek s újabb bútor közt. De van egy mélyebb rokonságuk: a céltudat uralkodik mindkettőnek formáiban. Ezért egy jó empire eommode vagy egy egyszerű, nemes angol ebédlő igen jól elbírhathat akár egy ma készült bútort is, feltéve, hogy ez csak a funkcióját hangsúlyozza s szerkezeti nyugalomán túl semmi díszes. Igen, igen, a megrendelőnek egész határozottsággal eloszlatják aggályait: ma az a korszellem, hogy a lakásban szabadság uralkodjék s az iparművész, mikor tervez, feltéve, hogy jó bútort tervez, már alkalmazkodik is minden idők legfontosabb bútor-elvéhez.

N. P.

AZ ŐSSEJT. Mi is megemlékeztünk már arról a készülő berlini kiállításról, mely az idei nyáron lesz látható és az olesó, napos kis házak propagandájának van szánva. Ezzel a kiállítással kapcsolatban a német építészeti számára pályázatot is írtak ki, melynek ezer résztvevője volt. A feltétel úgy szólt, hogy tervezni kell egy olyan házikót, mely nem kerülhet többbe, mint 2500 márkába. Ez az «őssejt» azonban bármikor továbbfejleszthető a tulajdonosa anyagi és egyéb körülményei szerint. A díjnyertes munkák — hír szerint — kitűnően feleltek meg ennek a kívánságnak. Olyan házat terveztek, melyet szinte darabokból lehet összerakni és amelyben a továbbfejlesztés alatt is nyugodtan lehet lakni. Mindent könnyen meg lehet benne oldani: szerelést, hideg s meleg ellen való védekezést, nedvesség és hang ellen lehet izolálni, férgek és tolvajok ellen védeni. Egyszóval eszményi kis házikó. A kiállítás vezetősége már épített is húsz ilyen díjnyertes házaeskát, kerttel és belső berendezéseikkel együtt.

IPARMŰVÉSZEK TÁMOGATÁSA. Franciaországban nem nézik tétlenül az iparművészek szomorú vergődését a gazdasági krízis közepe. Maga a párizsi községtanács negyvenmillió frankot, tehát a mi pénzünkben körülbelül kilencmillió pengőt szavazott meg nemrégiben erre a célra. De ezenkívül a szépművészeti minisztérium is tervezi, hogy az általános művész-segélyezési akció keretén belül támogatására siet a szorongatott helyzetbe jutott iparművészetnek. Pedig hol vannak még a párizsi iparművészek attól a szomorú sorstól, melybe a mieink jutottak? De a francia hatóságok tudatában vannak az iparművészet nagy nemzetgazdasági fontosságának. Nem merő szentimentalizmus vezeti tehát őket e nemes gesztus megtételében, hanem az a XIV. Lajos óta követett gazdaságpolitikai megfontolás, amely a művészi iparra fordított milliőkat gyümölcsöző tőkebefektetésnek fogja fel.

A FABÚTOR MEGVÉDI JOGAIT. Az utolsó pár évben a fémesbútor rohamosan terjedt el, kivált azokban a világvárosokban, melyek építészei azt hirdették, hogy egy korszerű berendezésnek elmaradhatatlan kelléke a fémbútor. Egy félév óta azonban ez a minden újításnál megmutatkozó érdeklődés sokat vesztett erejéből. Meg lehet állapí-

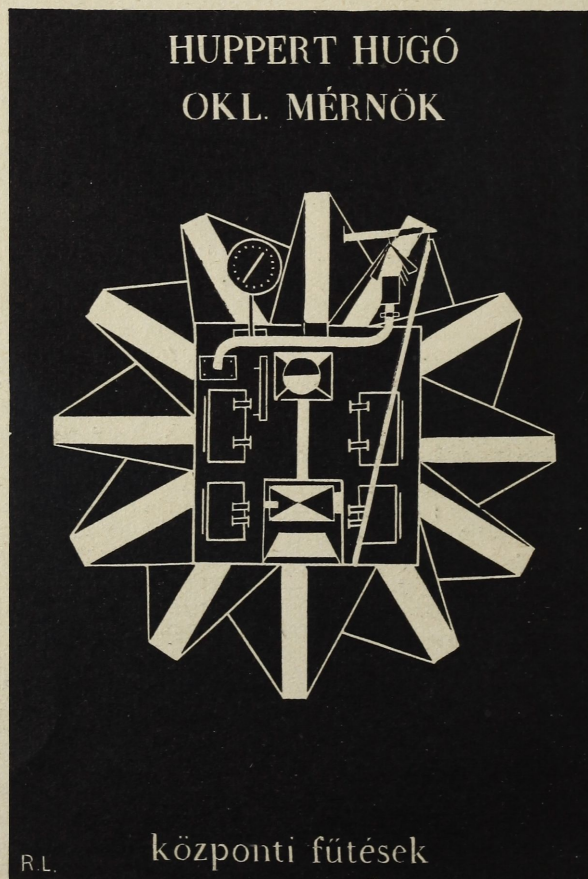
tani, hogy úgy a németeknél, mint a franciáknál, korántsem akkora már a chromo-nikkel-bútorok népszerűsége, mint az azelőtt való években volt. Ennek egyik oka az, hogy a fémesőbútor legfontosabb ígéretével adós maradt: nem elég olesó ahhoz, hogy tömegcikké válhasson. De másrészt a tervezők — s köztük nem egy honfitársunk is — a gyártás legfontosabb telephelyein bizonyos «modern formanyelv» nyugtalan vonalaít addig hajtogatták, míg valóságos modorosság fejlődött ebből az egyszerűnek s célszerűnek indult konstruktívizmusból. Azt, hogy a karnak, lábnak, nyugodt ülésnek megvannak az ő egyszerű kényelmi törekvései, lassan el is felejtették egyes tervezők az újszerűségért való versenyfutásban. Annyi bizonyos, hogy ma már sok kritika éri a külföldi kiállításokon felmerülő fémesőbútorokat. Olyan reformerek részéről is, akik eddig gáncs nélkül fogadták el e téren mindent. Ez persze a fabútorok számára egyre kedvezőbb légkört teremt. Annál is inkább, mert a németeknél ma nagy küzdelem folyik a «szegény ember lakásának» célszerű berendezési tárgyaiért és ez pénzügyi szempontból amúgy is a fából készült bútorokat helyezi előtérbe.

A MERIKA FELÉ. Néhány év óta egyre sűrűbben válnak a német iparművészeti folyóiratok — kétnyelvűekké. Ez annyit jelent, hogy szövegrészükből két hasábon kétféle nyelven jelennek meg cikkeik: németül és angolul. Ez az angolszimpátia azonban nagyobbára nem érzelmi, hanem üzleti alappal bír. A legtöbb német iparművészeti vállalat amerikai fogyasztópiacot keres. Előbb csak vándorkiállításokat irányítottak az Egyesült Államokba, most pedig a folyóiratokat is ennek a szolgáltatásba állítják. A kísérlet nem túlságosan szerencsés. Az amerikaiak a tőlük annyira idegen modern német iparművészetet nem értékelik s amúgy sem rózsás gazdasági viszonyaik miatt mint vevők alig jöhetnek számba. Viszont a kétnyelvű folyóiratok egyszerű prospektusokká válnak így, elveszítve a maguk kulturált közönségének megértő pártolását. Az üzleti szempont túlságosan aláfestése nem kedvez a művészet népszerűsítésének sem.

TÖRÖK MŰVÉSZET BÉCSBEN. Otthon és külföldön egyaránt nagy visszhangot keltett a bécsi Secessio termeiben rendezett török kiállítás. Magának a bécsi Hadtörténelmi Múzeumnak régi anyaga a török kormány által kölcsönzött antikvitásokkal gyarapodva, pompás képet adott a mohamedán művészet utolsó hét évszázadáról. Szép régi szőnyegek, bársonyszövetek, remekművű fegyverek, oltárlámpák, bőrkötések sokféle oldaláról mutatták itt be a Keletnek ékítményes stílusát. A Koránnak egypár kézzel írt és inleialékkal díszes példánya a grafikai képességekről nyújtott tanulságos áttekintést. A kiállítás újból ráterelte a régiséggyűjtők figyelmét az utóbbi években elhanyagolt izlám művészetre.

HIREK MINDENFELŐL. Párizsban 1937-re nagyarányú nemzetközi modern művészeti kiállítást terveznek, amelynek elhelyezésére már ki is írtak egy tervpályázatot. Moszkvában ez év szeptember havában tartják meg a nemzetközi építészeti kongresszust, melynek résztvevőit vidéki városok bemutatása céljából társasutazásokra is elviszik. Los Angelesben az idei olimpiád alkalmából kéthetes kiállítás lesz sporttémájú képekből és szobrokból. Prágában a kárpitos- és díszítőmesterek ipartársulata párnázott bútorokból nagyarányú kiállítást rendezett.

Leningradban a helyi szovjethatóságok elrendelték a valódi szőnyegek bejelentési kötelezettségét és lajstromozását. Mindenki köteles lesz becsélni áron átadni szőnyegét az államnak. Állítólag az amerikai gőzösökön már el is indultak az első szőnyegszállítmányok Szovjet-Oroszországból. New Yorkban most épült fel az új Waldorf-Astoria szálloda 47 emeleten, 4000 vendég számára, 40 millió dollár költséggel. Tánctermében 4000 ember táncolhat. Luxushelyiségei nagyrészt történelmi stílusokban, főleg XVIII. századi angol ízlésben épültek. Van jade-szobája is, továbbá egy terme tele óamerikai régi bútorokkal. Dessauban a Bauhaus híres iskoláját az ottani nemzeti szocialista párt meg akarta szüntetni. A városi tanács azon-

Reiter László: Fametszetű reklám.

ban a nemzeti szocialisták indítványát elvetette, arra hivatkozva, hogy az iskolának erős látogatottsága van, külföldiek részéről is. Bécsben a tavasz beköszöntését a legnagyobb áruház azzal ünnepelte meg, hogy kiállítást rendezett régi s modern metszetekből, tervekből és felvételekből, melyek a bécsiek kedves kirándulóját, a Wienerwaldot mutatják be.

GOETHE - EMLÉKTÁRGYAK. A nagy német költő halálának századik évfordulóját a kultúra legszelesebb területén igyekszik Németország megünnepelni. Kiveszi ebből a maga részét a német iparművészet is. A porcellángyarak valósággal versenyre kelnek egymással, hogy olesó és szép Goethe-emléktárgyakkal lássák el a közönséget. Finom plakettek készülnek keményseserépből, de különféle díszedények is Goethe érdekes portréjával. A berlini porcellángyár egy empire-formájú virágtartót készítettett olesó tömegelk gyanánt s azt óhajtja, hogy ebben az edényben az egész Goethe-év alatt zöld gallyak emlékeztessék a német családokat legnagyobb halottjukra. A Goethe-kiállítások sorozatában is kiemelkedő esemény a «Goethe és a könyvművészet» címen rendezett bemutatás. Azokat a könyveket állítják ki benne, melyek az utolsó harminc évben a nagy költőre vonatkozólag megjelentek s bibliofil szempontból is becsesek. Majdnem minden nemzet résztvesz ebben a kiállításban, még Perzsia és Kína is. Az ugyanezen alkalommal bemutatásra kerülő Goethe-grafika egyes lapjait ötven mai német s száz idegen nemzetbeli művész alkotásaiból válogatják össze.

VÁSÁRPALOTA. Mindazok, akik a külföldi vásárokról hazatérnek a magyar fővárosba, elragadtatással beszélnek azokról a nagyszabású modern vasbetonépületekről, melyekkel odakünn találkoztak. Nem kell mindjárt a legjelentősebb épületre, a lípesel Messepalotára hivatkozni. Az egészen friss keletű prágai árumintavásár is zajos jubileumok helyett új, célszerű palotával várja külföldi vendégeit. Csak éppen minálunk tapasztalható az, hogy az évről-évre növekvő árumintavásárt mindenféle toldaléképületek s fiókintézetek kliségítő-állomásokra decentralizálják. Ezek az inkább félszerre és sátorbátorra emlékeztető «rögtönzések» persze anyagilag is a legrosszabb megoldást jelentik s azonkívül az amúgy is összezsugorodó Vá-

rosliget beépítésével a városi lakosság üdülőhelyéből vesznek el jórészt. Ilyen körülmények között igazán kívánatos volna, ha a vásárokat rendező Kereskedelmi és Iparkamara végre megfontolná azt, ami iparpártoló feladataiból amúgy is következik, hogy az árumintavásárok busás jövedelmeit ilyen középítési szempontból is fontos cél megvalósítására fordítsa.

CSAK AZ ÖTLETESSÉG SEGIT. A művészeti tárgyak értékesítése, kivált mai szemszögből nézve, elsősorban a kereskedelmi ötletek kérdése. A német múkiállítások ezt az elvet már évek óta vallják s bizonyos fokig eredményeket is érnek el vele. Ilyen jól sikerült ötlet volt nemrégiben a következő, Berlinben történt esemény. Felépült egy új bérház, melyben kilencszáz lakoszoba várta a beköltözőket. A Deutsche Kunstgemeinschaft, közvetlenül az új lakók bevonulása előtt, háromnapos kiállítást rendezett s erre az alkalomra természetesen minden bérlő meghívást kapott. A három nap alatt kétszázötven személy látogatta meg a kiállítást és közülök huszonöt vásárolt.

EGY EGÉSZ FALU — MÚZEUM. A svédek rendkívül kulturális érzetűek, hogy mecénásai milyen esodálatos áldozatkészséggel állnak a népművelés szolgálatára. Így nemrég Anders Zorn, egy kis svéd faluban, mely az ő szülőhelye volt, felépíttetett egy népfőiskolát s annak a körzetében harminc parasztházat a legkülönbözőbb svéd vidékek stílusában. Mind a harminc házat azután telerakta a legszebb parasztbútorral és népművészeti tárgyakkal. Egy életen át gyűjtögette, vásárolta Zorn e tárgyakat. Most azután egy valóságos falu fogja őrizni nevét és kulturális dicsőségét.

ÚJ ROMANTIKA? Németországban a festészetben érezni egy új romantika szellőjét, Franciaországban viszont az iparművészet vesz kölesön

egy-egy hangulatos elemet a romantika fegyvertárából. Ki nem vette még észre, hogy a hideg fémesövek ellensúlyozására hányszor helyez a lakásberendező egy-egy üvegyertyatartót az asztalra, tálalóra, vagy a falak egyszínű unalmát mint kezdik megtörni egy falrész exotikusan festett tájképével, vagy egy falikar erős fényszórójával? Virágok, gyümölcs-csendéletek az asztalon, tálalón sohasem szerepeltek többször, mint ma, a kifejezett

Buday György: Fametszet.

«tárgyiaság» korszakában. A lépesőház egy fülkéjében elhelyezett klasszikus urna, a dolgozószoba kínai jellegű könyvespolcán a buddhista bronz szobor, ha ó-kori, vagy ha csak pár százéves is, mindig fellebbenti a lélek mélyén szunnyadó vágyakat. Azt a vágyat, mely a célszerű és hűvösen kimért jelenből szívesen szökik át a «tilos» területre, a virágos kertbe, a romantikába.

VÉGE A WIENER WERKSTÄTTENEK
 Őszinte sajnálattal fogja eltölteni az egész művelt világ közvéleményét, hogy ez a nagymúltú intézmény teljesen megszűnik. Immár hét esztendője tart az egykor gazdag, vállalkozó szellemű műhelyek lassú leépítése. Már a gazdasági válság legelső idején felmerült a gondolat, hogy Bécs város szociális védelme alá helyezték a fényűzés és a divat egykor oly ragyogó atelier-it. Ez a terv hajótörést szenvedett. Belső surlódások is fokozták a gazdasági hanyatláson kívül a művészközpont stüllyedését. Most azután a vállalatnak harminc évén át volt művészeti vezetője, Hoffmann József professzor lemondott állásáról s valamennyi művész és munkás elbocsátásával, az összes műhelyeket bezárták. Az üzletvezetőség egyelőre még a helyén marad.

TRIENNALE. Ismeretes dolog, hogy a kétévénként Monzában rendezett nemzetközi iparművészeti kiállítások látogatottsága nem járt a kívánatos eredménnyel. Mussolini ezért Ugo Ojetti akadémiai tag előterjesztésére elrendelte, hogy a monzai terv eljuttatásával ezentúl Milanóban rendezzenek háromévenként ily kiállításokat. Külön pavilonokból egy egész kis városrészt szándékoznak tehát 1933-ig, az első kiállítás időpontjáig Milanóban építeni. A program röviden s tömören összefoglalja azt is, hogy mit kívánnak. Olyan műveket várnak, melyek amellet, hogy eredetiek, a bel- és a külföld reális óhajainak felelnek meg; merész, de nemes formákkal a modern életbe hatásosan illeszkednek bele. Az eddigi kiállítások jellegét továbbfejlesztik úgy, hogy egy lakásberendezési bemutató is lesz a kiállítás területén.

• SZAKIRODALOM •

BRAUN, JOSEPH. Das christliche Altargerät in seiner geschichtlichen Entwicklung. München, Max Hueber, 1932. Ára : 72.50 M.

Jelen mű voltaképpen kiegészítő része szerzőnek 1907-ben «Die liturgische Gewandung im Occident und Orient» és az 1924-ben két kötetben megjelent «Der christliche Altar» cím alatt megjelent művének. Témájának feldolgozásánál ugyanazokat az alapelveket és tudományos módszert követte, mint előző két munkájában, melyek oly sok elismerést szereztek a szerzőnek : szigorú tárgyilagosság, az írott és emlékekben fennmaradt forrásanyagok kimerítő felhasználása, rendszeres feldolgozás, világos előadási mód.

Az írott forrásmunkák között elsősorban felhasználta a leltárakat, melyeket eddig csak hiányosan vettek igénybe az oltári szerek történetének tár-

gyalásánál, az emlékek között főképpen a ránk maradt s eddig szintén eléggé fel nem használt liturgikus eszközöket. Ami mindkettőből a XIII. századig visszamenőleg korunkra maradt, azt a lehetőség szerint teljesen felhasználta művében, a késői középkorból és a középkor utáni időkből a nagy mennyiségre való tekintettel csak válogatva, de a mű céljának teljesen megfelelő számban. Ki kell emelni, hogy a mű nem csupán anyaggyűjtemény akar lenni az oltári szerek történetéhez, hanem a rendelkezésére álló forrásanyag szisztematikusan feldolgozása minden e téren számításba jöhető szempontokra való tekintettel. Nem csupán a német anyagot dolgozta fel, hanem nagy mennyiségben a hozzálérhető külföldi : olasz, angol, spanyol, németalföldi, francia, az északi országok s magyar anyagra is kiterjed.

A mű két részre oszlik, melyek közül az első a vasa sacra-kat, vagyis az Oltári Szentséggel közvetlen érintkezésben álló, a második rész a többi oltári szereket tárgyalja.

Mindkét rész 3—3 fejezetet foglal magában s ezek közül az első rész 1. fejezete az eucharisztikus áldozat véghezviteléhez szolgáló eszközöket : a kelyhet, patenát és a turrist ; a második fejezet a fistulát és eucharisztikus kanalat ; a harmadik fejezet a ciboriumot és monstranciát tárgyalja. A második rész 1. fejezetének tárgyát képezik a szent misénél használatos edények : kanna, kehelykanálka, ostyatartó, szent lándza és zeon, a 2. fejezet azokkal az eszközökkel foglalkozik, amelyek az oltárnak a szent misére való felszereléséhez tartoznak, a kereszttel és gyertyatartóval, a 3. fejezet pedig az oltári szolgálatnál használatos egyéb szereket tárgyalja : a lemosásnál használatos edényeket, a szenteltvíztartót és hintőt, a békeesóktáblát, a esengetyűt, a füstölőt, a tömjéntartót és a liturgikus legyezőt.

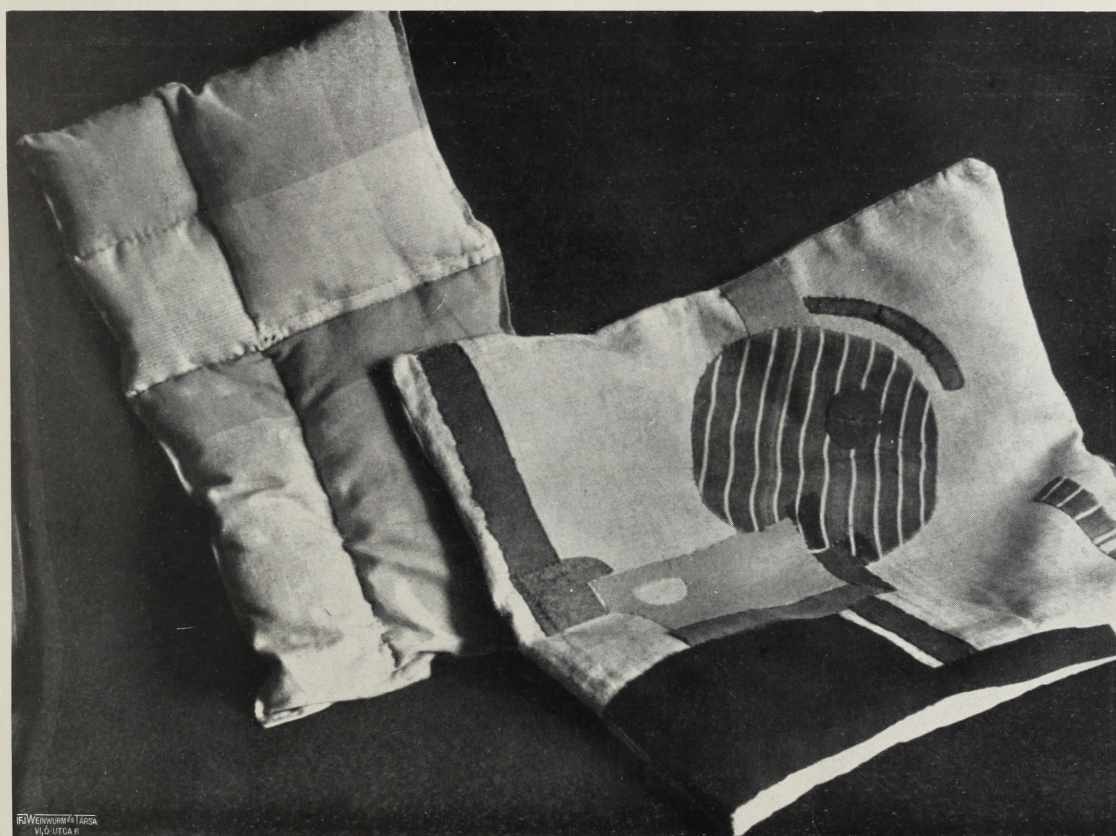
Az összes szerek tárgyalásánál szerző vizsgálata kiterjedt azoknak mai állapotára, használatuknak korára, az anyagra, a formai kifejlődésre, a művészeti kivitelre és technikára.

A 704 oldalas mű 610 gondosan kiválasztott ábrát hoz 149 táblán és a szövegben.

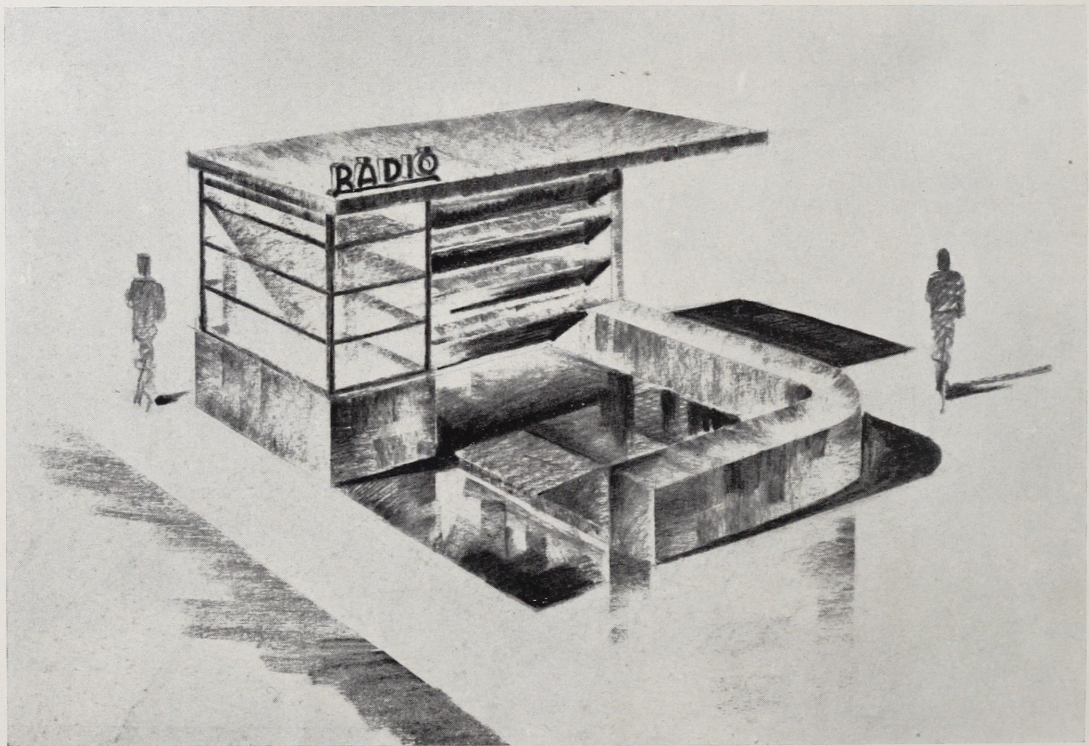
A német és külföldi irodalom e tárgyú művel között jelen munka, melynek megjelenését XI. Pius pápa is óhajtott, a legterjedelmesebb, a legkiválóbb, azért múzeumok, gyűjtők, könyvtárak, hittudományi intézetek és művészettörténelemmel foglalkozók részére nélkülözhetetlen. Sz. L.

• PÁLYÁZATOK •

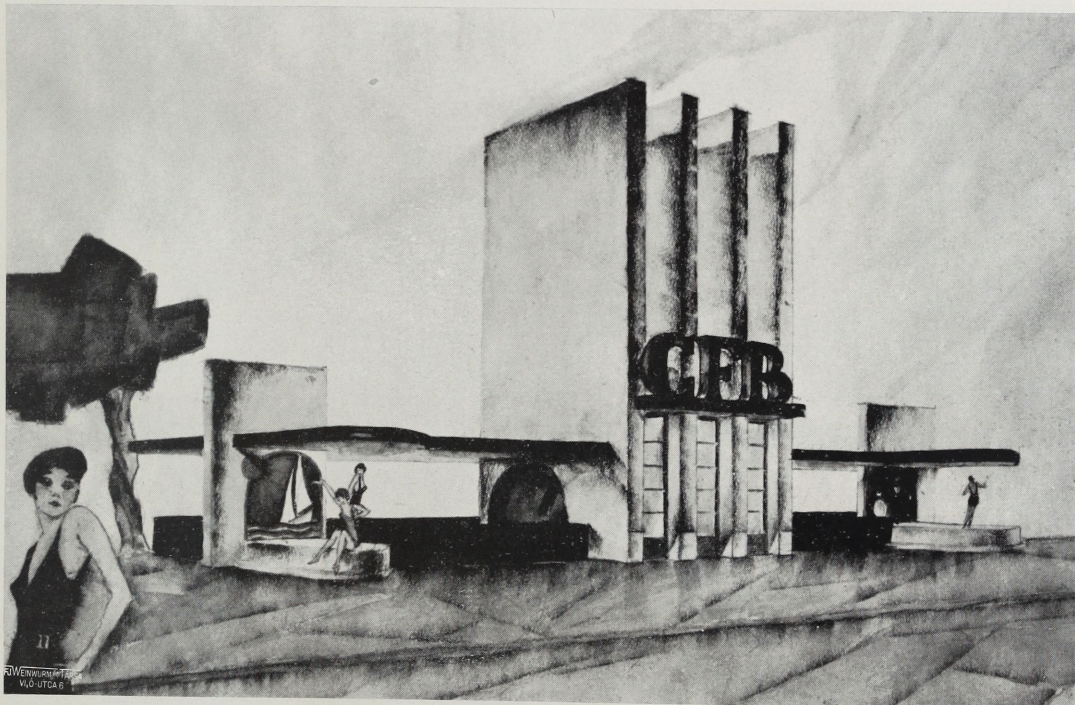
A TÁRSULAT TERVPÁLYÁZATÁNAK EREDMÉNYE. A bírálóbizottság 1932 március hó 21-én és 23-án Helbing Ferenc elnöklésével tartotta meg bírálói ülését a társulati tervpályázat alapján beérkezett gazdag anyag elbírálására. A bírálóban az elnökön kívül a következők vettek részt : Györgyi Dénes, Ligeti Miklós, Lingel Károly, Menyhért Miklós, Szablya Frischauf Ferenc, Telese Ede, Wälder Gyula vál. tagok és Hoffer Imre ügyvezető. A tervpályázatra összesen 102 pályamunka, — amely 695 tárgyra vonatkozott — érke-

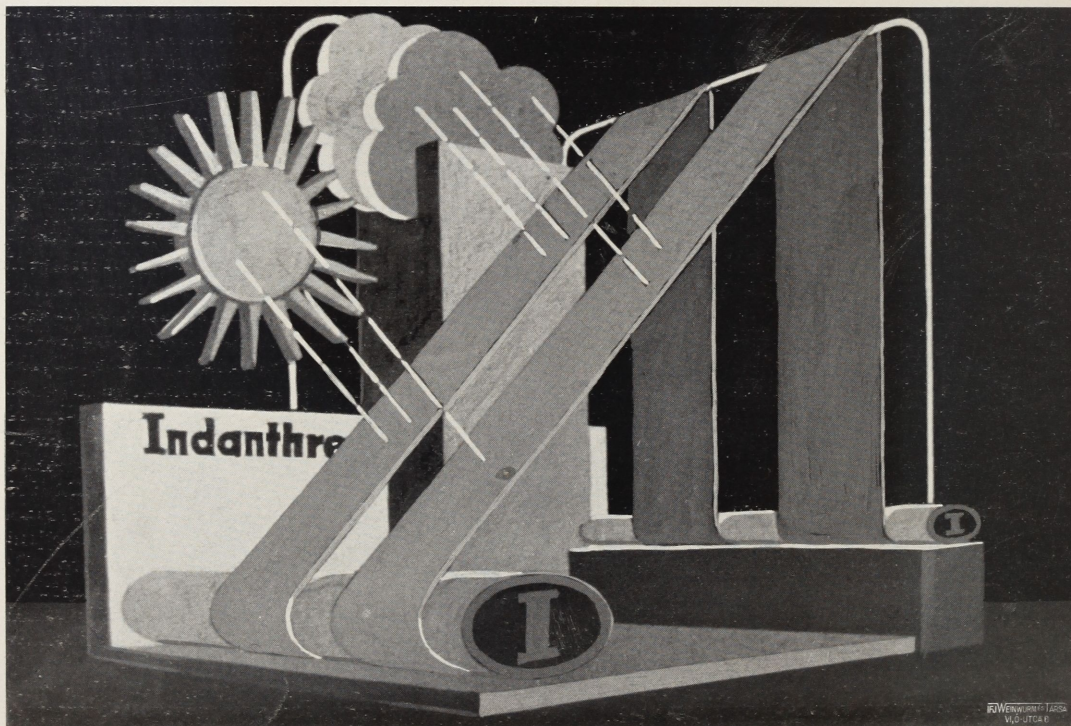
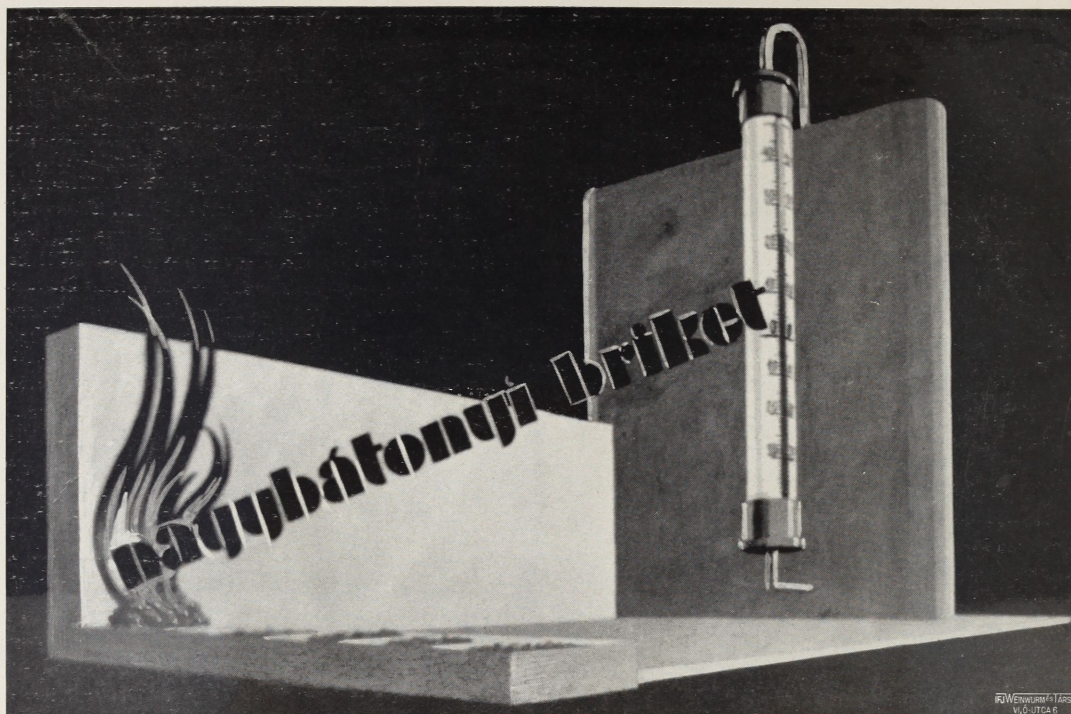
Kovács Zsuzsanna textilmunkái. Fent balra: Faliszőnyeg, Filzapplikáció. Fent jobbra: Hímzett terítő. Lent: Párnák. —
 Textilarbeiten von Susanna Kovács. Oben links: Wandbehang, Filzapplikation. Oben rechts: Gestickte Decke. Unten:
 Kissen. — Textiles by Susan Kovács. Left above: Wall-carpet, Felt application. Right above: Embroideries. Below: Cushions.

A Budapesti Nemzetközi Vásár kiállítási-stand pályázata. Fent balra : A. csoport I. díj Révész és Nemes. Fent jobbra : D. csoport I. díj Molnár József. Lent : D. csoport. Zrinszky József. — Preisauschreiben der Budapester Internationalen Messe für Ausstellungsstände. Oben links: Gruppe A. I. Preis, von Révész und Nemes. Oben rechts: Gruppe D. I. Preis, von Josef Molnár. Unten: Gruppe D., von Josef Zrinszky. — Designs of selling boxes at the Budapest International Fair. Left above: 1st prize of group A. By Révész and Nemes. Right above: 1st prize of Group D. By J. Molnár. Below: Group D. By J. Zrinszky.

Fent: F. csoport. III. díj.
 Révész és Nemes. Lent: F. csoport. Földess Miklós. — Oden: Gruppe F. III. Preis, von Révész und Nemes. Unten:
 Gruppe F., von Nikolaus Földess. — Above: IIIrd prize of Group F. By Révész and Nemes. Below: Group F. By N. Földess.

Fent: B. csoport, Körner József. Lent: B. csoport. I. díj. Körner József. — Oben: Gruppe B., von Josef Körner.
 Unten: Gruppe B. I. Preis, von Josef Körner. — Group B. By J. Körner. Below: 1st prize of Group B. By J. Körner.

zett be szabályszerűen. A nagy anyag lelkiismeretes tanulmányozása után a bíráló bizottság a kifizűtött díjakat a következő iparművészeknek ítélte oda.

I. Lakberendezési tervek: Bakos István, Cibulás Pál, Fábry Pál, Havrán Imre, Juhász László, Nagy Károly, Schaefer Ferenc, Vass Béla, Urbányi Vilmos, Zrinszky József.

II. Kerámiai tervek. Vince Pál, Illés László, Berkovics Anna, Ráhmer Mária, B. Maróthy Dorottya, Márkus Győzőné, Radács Ágnes, Endró Margit.

III. Bördízműtervek: Haar Ferenc, Schönthell nővérek.

IV. Egyes bútortervek: Antal Tibor.

V. Faiparművészeti tárgyak tervei Schramm Lujza, Krenner Gyula.

VI. Üvegiparművészeti tárgyak tervei: Hiesz Géza.

VII. Ötvösművészeti tárgyak tervei: Okrutzky Erzsébet, Tóth Gyula, Gombássy Anna, Popper Ervin, Novák Györgyike, Hámor Sári, Krenner Gyula. A bírálóbizottság javaslatára Társulatunk azonkívül még 150 P értékben vásárolt a pályázatra beküldött kész tárgyakból.

Összesen 1935 pengő értékben kerültek kiosztásra pályadíjak. A bírálóbizottság igen kívánatosnak tartja, hogy a pályázók a legközelebbi pályázatnál különös súlyt fektessenek arra, hogy a magyar iparművészet a maga útján járjon és ne legyen a nemzetközi ízlés rabja. A külföld érdeklődésére csakis így számíthat iparművészetünk.

BUDAPESTI NEMZETKÖZI VÁSÁR KIÁLLÍTÁSI STANDOK TERVPÁLYÁZATÁNAK EREDMÉNYE.

A mult számunkban közöltük, hogy a B. N. V. kiállítási standokra tervpályázatot hirdetett.

A pályázatra 57 tervező, 124 tervet küldött be.

A bírálóbizottság (amelynek tagjai Kaesz, dr. Kocsis, Kozma, Falus, Berény és Kanles voltak) a tervek áttanulmányozása után, a következő pályatervek szerzőit díjazta:

A) K a t e g ó r i a (konfekcionált áruk standja). I. díj: Révész és Nemes. II. díj: Reysszer Ottó. III. díj: E. Kovács István.

B) K a t e g ó r i a (végáruk standja). I. díj: Körner József. II. díj: Révész és Nemes. III. díj: Nádor Kató.

C) K a t e g ó r i a (élelmiszeráruk standja). I. díjat nem adták ki. II. díj: Szücs Endre. III. díj: Reysszer Ottó.

D) K a t e g ó r i a (apró darabáruk standja). I. díj: Molnár József. II. díj: Körner József. III. díj: Konecsni György.

E) K a t e g ó r i a (külterületi középstand). I. díjat nem adták ki. II. díj: Bálint és Sándori. III. díj: Szobel Endre.

F) K a t e g ó r i a (kollektív vagy nemzeti kiállítási pavillon). I. díj: Szücs Endre. II. díj: Bodon Sándor. III. díj: Révész és Nemes. IV/a. díj: Hajós és Horváth. IV/b. díj: Molnár József.

A díjazott terveken kívül számos pályatervet részesített díjserő elismerésben a bírálóbizottság.

A magunk nevében örömmel üdvözljük a pályázatkírást kezdeményező B. N. V. igazgatóságát, aki

pénzt, időt és munkát nem kímélve, pályázat útján igyekezett a májusi vásár nívóját emelni, ugyanakkor a kiállító cégek figyelmét felhívni, reklámépítészettünk európai színvonalon mozgó tervezőgárdájára.

A legközelebbi számunkban, néhány pályanyertes művet fogunk bemutatni. M. J.

• KIÁLLÍTÁSOK •

KÖNYVMŰVÉSZETÜNK FIRENZÉBEN. Négy év után újra jelentős bibliophil-kiállítás nyílt meg Firenzében, hogy az utolsó esztendőök legszebb könyvtermékeit vigye a közönség elé. Mint a mult kiállításai, úgy ezúttal is hatalmas anyaggal szerepel a modern magyar könyvművészet. A két nemzet szellemi érintkezését demonstráló csoportok (olasz vonatkozású magyar könyvek és vízszent) szép számmal kerülnek ezúttal is bemutatásra. Amatőr-könyveink csoportjában csaknem teljes kollektiókkal szerepelnek Fáy Dezső, Molnár C. Pál és Reiter László munkái, valamint igen szép példányokkal lesz képviselve a művészi grafika. A kiállítás anyagát, mely egy külön teremben nyer elhelyezést, Gerevich Tibor és Zambra Alajos egyetemi tanárok állították össze. A firenzei kiállítás június végéig lesz nyitva.

PÁRATLAN sikert aratott a Magyar Iparművészek Országos Egyesülete által összegyűjtött iparművészeti anyag, mely a NICHU-NICHU SHIMBUN, a legelőkelőbb japán napilap védnöksége alatt a Matsuzakaya Departement Store helyiségeiben tartott kiállításon került bemutatásra Tokióban, 1932 januárjában. A pompás milieuban kiállított iparművészeti és népművészeti tárgyak már a megnyitás napján az utolsó darabig elkeltek. A kiállítás sajtó- és rádiópropagandája a legjobb közönséget vonzotta magához; Takeda és Asaka japán császári heregek is tettek látogatást. A kiállítás házi rádiója magyar dalokat közvetített, japán táneművészek magyar táncokat mutattak be, a buffetben magyar borokat és ételeket szolgáltak fel.

Az elért erkölcsi és anyagi eredmény mutatja, hogy a magyar iparművészet világviszonylatban is megállja helyét a külföld hatalmas konkurrenciája ellenére is.

KÉPZŐMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA PÉCSETT. Az elmúlt hónapban nyílt meg a pécsi festők, szobrászok és építészek ez évi kiállítása. Szerény keretek között készült, de egynéhány darabja vidéki átlagot meghaladó, magas művészi nívót képvisel. Dománovszky István festők és Nendvich építészek mutatták be a legkulturáltabb munkákat. Sajnálattal kell azonban megállapítani, hogy ebben a nagy művészi multtal bíró városban, — hol Zsolnay Vilmos is dolgozott — az iparművészet mostoha sorban sínylődik és a kiállításon sines kellően képviselve. Be kell látnunk, hogy leszegényedett voltunk mellett is elsősorban nemesak képre, szoborra, hanem jó bútorra, szőnyegre, háziparra van szükségünk.

Ne becsüljük le az alkalmazott művészeteket, ami ma talán őszintébb mérőfoka egy ország kulturájának, mint a tiszta «l'art pour l'art».

A NYOMDAMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS, melynek részletes ismertetését lapunk más helyén közöljük, a közönség széles rétegeiből vonzza magához a látogatókat. Már rég nem volt az Iparművészeti Múzeumnak ennyi szakértő látogatója, mint a Bibliophil Társaság e nagyszerű nemzetközi kiállítása alkalmából. A különféle szakiskolák növendékei után az egyetemi Gerevich-szeminárium hallgatói nézték végig a gyűjteményeket, majd a nyomdászok Főnökegyesületeinek tagjai tekintették azt megtestületileg. E két utóbbi csoport vezetésénél a kiállítás rendezője, Reiter László grafikus szolgált magyarázatokkal.

• TÁRSULATUNK • • KÖZLEMÉNYEI •

TÁRSULATI KÖZLEMÉNYEK. A Propagandabizottság 1932 március hó 3-án tartott ülést, amelyen Nádler Róbert választmányi tag javaslatára Wälder Gyula építőművészt, a műegyetem tanárát választották meg egyhangúlag a bizottság elnökévé.

Wälder Gyula megválasztása alkalmából meleg szavakkal mondott köszönetet. Új ember a nagy és szép hagyományokkal rendelkező Társulatnál, de éppen ezért akar dolgozni a Társulat nemes céljainak érdekében. Hoffer Imre ügyvezető bejelenti, hogy a nyári lakberendezési kiállítás a Technológia termelében lesz, hogy a Társulat kollektívát küldött a milánói árumintavásárra és hogy a gazdasági bizottság megadta az anyagi lehetőséget ahhoz, hogy a forgótökből vásárolt Iparművészeti tárgyakból évenként 30—40 darab sorsoltassék ki a Társulat tagjai között a propaganda hatásosabbá tételére. Jelenti továbbá, hogy a Társulat vidéki propagandakiállítások rendezését vette tervebe és hogy a rádióban tartandó Iparművészeti előadásoknak a gondolatát is meg kellene valósítani. Felhívja a bizottság figyelmét, hogy a Társulat fennállásának 50-ik évfordulója 1935-ben lesz. Jónak tartaná, ha a Társulat lépéseket tenne a nem politizáló Magyar Iparművészetnek a megszállott területekre való beengedése érdekében.

Végül jelentést tesz Ligeti Miklós javaslatáról, hogy a Társulat vidéki kiállításait kisebb képzőművészeti anyaggal kellene kombinálni. F. Kovács Erzsébet, Schöber József, Thomas Antal hozzászólása után a bizottság a bejelentéseket tudomásul vette. Richter Aladár a jubileumi ünnepek szempontjából az anyagi fedezet megteremtését tartja igen fontosnak, főleg azért, hogy az esetleges szükséges installáció felépítése és jubileumi díjak kifizetése lehetséges legyen. Urbányi Vilmos hozzászólása után az elnök kijelenti, hogy a jubileumi program kidolgozása napirendre kerül. Richter Aladár és Urbányi Vilmos még a kedvezményes tagdíjak ügyét teszik szóvá. Schöber

József mint a gazdasági bizottság elnöke ezt a kérdést rendkívül kényesnek tartja és ezért e tekintetben megfontolást ajánl. Zádubánszky Irén javasolja, hogy a hölgybizottság kérje fel védnökéül Anna királyi hercegaszszonyt. A propagandabizottság ezt az indítványt egyhangúlag fogadta el.

1932 március hó 17-én a propaganda bizottságnak egyik albizottsága, a hölgybizottság tartott ülést Seenger Béla elnöklésével, aki megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy milyen fontos szerep jutott a magyar hölgyeknek az egyes kulturális törekvések propagálásában. Ezt a nagy segítséget a Társulat sem nélkülözheti ezért felkéri a jelenlévő hölgyeket, hogy alakítsanak egy külön bizottságot, abból a célból, hogy a magyar Iparművészetnek és a magyar árunak minél nagyobb propagandát csinálhassanak.

Biztosítja a hölgyeket, hogy működésükben az elnökség legmesszebbmenő támogatására számíthatnak. Schöber József azzal egészíti ki az elnök szavait, hogy a hölgybizottságnak gazdasági alapon is kell dolgoznia, főleg az ajándékozás művészetét kell kifejleszteni. A hölgybizottságnak működését Iparművész teadélutánokkal kell megkezdeni. Végül nagyon fontosnak tartja a működésnek idővel vidékre való kiterjesztését. Györgyi Dénesné örömmel üdvözlö az eszmét és kérdi, hogy mily módon óhajtják a felvetett gondolatot kiépíteni. A kérdésre Hoffer Imre ügyvezető adja meg a szükséges felvilágosításokat. Zádubánszky Irén hozzászólása után Hoffer Imre ügyvezető javasolja műsoros tea rendezését. F. Kovács Erzsébet és Györgyi Dénesné hozzászólása után az elnök bejelenti, hogy a felmerült gondolatokat a bizottság magáévá tette.

1932 április hó 6-án a hölgybizottság tartott ülést, amelyen a következők vettek részt: Tóttóssy Ella, Páder Emma, Kelemen Aranka, Kiss Erzsébet, Nesnera Ida, Endrődi Margit, Szalai Margit, Schöber Józsefné, Lakatos Artúrné, Löbl Ödönné, Mátyás Ernőné, Husztek Sándorné, F. Kovács Erzsébet, Wendelin Margit, báró Szalay Gáborné, ifj. Richter Aladárné, vitéz Vináry Ervinné, German Margit, Haraszi Mária, Dajbukát Mária, Komarnleka Mária Györgyi Dénesné, Haidegger Lajosné, Okrutzky Erzsébet, Gruber Károlyné, Wälder Gyula, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, Grabovieczky Leon, Bartha Albert, Schöber József, Hoffer Imre ügyvezető, Helbing László.

Wälder Gyula mint a propagandabizottság elnöke örömeinek adott kifejezést afölött, hogy ilyen szép számú résztvevő érdeklődik a Társulat iránt. Felkérte Hoffer Imre ügyvezetőt, hogy a hölgybizottság munkaprogramját ismeresse. Hoffer Imre ügyvezető bejelenti, hogy a részletes munkaprogramot a megadott címekre szétküldötte és azt a jelenlévők is mind ismerik. A rendkívül sok nehézséggel küzdő magyar Iparművészeknek igen fontos, hogy a magyar hölgyközönség megértéssel és lelkesedéssel támogassa nehéz munkájukat, ezért felkéri a jelenlévő hölgyeket, hogy a munkaprogram pontonkénti tárgyalásánál minél többen szóljanak hozzá. Az elnök felkérésére Hel-

blng László olvassa fel a hölgybizottság munka-programját, amely egyes pontjait **Hoffer Imre** ügyvezető magyarázza. Hozzászóltak: **Kelemen Aranka**, aki a vidéki és külföldi címek beszerzését tartja kívánatosnak, **Szablya János**, aki javasolja, hogy az első műsoros összejevetelt május elején kellene megtartani és azt a kérést intézi **Wälder Gyula** a bizottsági elnökhöz, hogy az első előadást ő tartsa. A bizottság felkérésére **Wälder Gyula** köszönetet mond a bizalomért és az első előadás megtartását vállalja. A program egyéb pontjait rendkívül élénk megbeszélés követte, amelyben résztvettek **Schóber József**, aki a Társulat hivatalos lapjának, a Magyar Iparművészetnek intenzív támogatására hívja fel a hölgybizottság figyelmét. **Grabovicsky Leon**, aki az idegenforgalmi szervekkel való összeköttetések létesítésének fontosságát hangsúlyozta. **Haraszthy Mária**, aki szívesen látná a Társulat hivatalos lapjában a textilművészetrel való erőteljesebb foglalkozást, **F. Kovács Erzsébet**, aki javasolja, hogy az iskolák ne csak könyveket, hanem olcsóbb iparművészeti tárgyakat adjanak jutalomdíjjal és végül **Kelemen Aranka**, aki fontosnak tartaná, hogy a Társulat a nyelvtudással bíró tagjait írná össze az idegenforgalom érdekében. Elnök végül kimondta, hogy a bizottság a felmerült gondolatokat magáévá teszi és további lelkes munkára kéri a bizottság tagjait.

1932 április 8-án a Társulat igazgatósága és gazdasági bizottsága tartott együttes ülést **Seenger Béla** elnöklésével. **Hoffer Imre** ügyvezető a rendes évi közgyűlés megtartására vonatkozó javaslatát terjeszti elő. Jelentést tesz a Társulatról a tervpályázat sikeres eredményéről, amennyiben 1932 pályázó 696 pályamunkával vett részt, az anyagot a bírálóbizottság zsűrizte. A bírálat eredményét a Társulat a napilapokban is közzétette. Pályadíjakra és vásárlásokra a Társulat összesen 2060 pengőt fizetett ki. A pályadíjas terveket a Társulat kiállítási helyiségében egy héten át kiállította. Jelenti, hogy a kultuszminisztérium által eladásra leküldött 1000 darab művészeti sorsjegyből eddig körülbelül 600 darabot adott el a Társulat.

Javasolja, hogy az iskolák a Társulat állandó kiállításainak látogatásánál személyenként csak 10 fillér belépti díjat fizessenek. Több hozzászólás után az együttes ülés a jelentésben említett eredményeket örömmel vette tudomásul és hozzájárul, hogy az iskolák csak 10 fillér belépti díjat fizessenek abban az esetben, ha legalább 50 személy jelentkezik. **Schóber József** indítványára a jelölőbizottság tagjaivá a következőket választja meg: **Helbing Ferenc**, **Menyhért Miklós**, **Ohmann Béla**, **Urbányi Vilmos**, **Hosszú István** és **Nagy Antal**. Az ügyvezetők kérésére az együttes ülés 300 pengőt bocsájt a kiállítási bizottság rendelkezésére az ezüst-pályázat kiírására. **Végh Gyula** jelentést tesz a londoni Victoria and Albert múzeum ügyében. Beszerzett információi szerint a lapokban megjelent közlemény csak részben igaz, mert a Múzeum 1883 óta nem kapott pótlást Magyarországtól. A maga részéről akciót indított, amelynek eredménye-

ként körülbelül 50 darabból álló gyűjtemény fog a nevezett múzeumokba menni a kikötéssel, hogy dacára annak, hogy a kiküldendő anyagban megszállt területi dolgok is vannak, azok magyar anyagnal állíthatók csak ki. Az együttes ülés nagy örömmel vette tudomásul **Hoffer Imre** ügyvezető jelentéséből, hogy a Magyar Iparművészek Országos Egyesületének nagyszerű kiállítása volt Japánban. **Schóber József** részletesen ismerteti a költségvetést és a mérlegelőirányzatot, valamint a nyugdíjkérdést.

Elnök végül kimondja a határozatot, hogy az együttes ülés a bejelentéseket tudomásul vette és a kiállítási bizottságnak 4000 pengős keretet szavaz meg az év végéig.

1932 április 12-én a kiállítási és bíráló bizottság együttes ülést tartott **Menyhért Miklós** elnöklésével. **Hoffer Imre** ügyvezető jelentést tesz a kiírt tervpályázat eredményéről. A lakberendezési tervek kivitelezésére vonatkozólag összeköttetésbe fog lépni az iparosokkal. Ismertette az igazgatóság határozatait a vidéki kiállítások ügyében. Jelenti, hogy az igazgatóság 30 kg ezüstöt vásárolt és 300 pengőt szavazott meg sportdíjtervek beszerzésére pályázat útján. **Richter Aladár** javasolja, hogy a pályázat terjedjen ki plakettekre is. Legyen egy 100 pengős első díj és a fennmaradt összeget jutalmak címén adja ki a bírálóbizottság megfelelő tervekre. **Ligeti Miklós** szerint jobb lenne, ha nem fix díjakat tűzne ki a Társulat, hanem belátása szerint osztaná fel a megfelelő tervek között 300 pengőt. **Teles Ede** javasolja, hogy a dolog sürgősségére való tekintettel kész tárgyakkal is lehessen pályázni. **Szablya Ferenc** és **Urbányi Vilmos** meghatározott pályadíjak kiírását javasolja, de a jurynek is kell némi mozgáshiabadságot biztosítani. Ha kész tárgyakkal is lehet pályázni, az esélyek nem egyenlők. Hosszabb vita után **Menyhért Miklós** elnök kimondja a határozatot, amely szerint **Richter Aladár**, **Teles Ede** és **Ligeti Miklós** felkéretnek, hogy az ügyvezető közreműködésével készítsék el a pályázati felhívást. Többek hozzájárulása után az együttes ülés úgy határoz, hogy a lakberendezési kiállításnak öszre való megtartását javasolja és az installációk rendezésére szűkebb pályázat formájában **Fábry Pált**, **Erhardt Ernőt** és **Urbányi Vilmost** kéri fel. A plakett-pályázatra pedig **Helbing Lászlót**, **Dalos Hannát** és **Kaesz Gyulát** kéri fel. **Bodon Károly** és **Urbányi Vilmos** hozzájárulása után az ügyvezető jelenti, hogy a winnipegi konzulátus kéri, hogy az ott felállítandó múzeum részére magyar népművészeti anyagot kaphasson. A kérdés tanulmányozására az együttes ülés **F. Kovács Erzsébet** et kéri fel.

MEGHÍVÓ. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat XLVII. rendes évi közgyűlésére, melyet 1932 május hó 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor tartunk meg az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37. sz.) I. emelet 50. számú termében.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. A választmány jelentése a Társulat 1931. évi működéséről.

3. Az 1931. évi közgyűlésen megválasztott számvizsgálók jelentése és indítványuk a felmentés megadására. 4. Az 1932. évi költségvetés megállapítása. 5. 18 választmányi tag, valamint 5 számvizsgáló választása. 6. Esetleges indítványok.

Kérjük mélyen tisztelt tagtársainkat, hozzák magukkal tagjegyüket. Az alapszabályok 26. §-a értelmében csakis a tárgysorozatba felvett ügyekről tárgyalhat a közgyűlés.

TÁRGYSORSJÁTÉK. Tisztelt tagjainkkal újból közöljük, hogy tárgysorsjátékunkat az idén megtartjuk a pénzügyminiszter úr engedélyével, június hó 20-án.

Mindazok, kik folyó évi tagdíjuknak legalább felét május hó 30-ig befizetik (Postatakarékpénztári csekkszámola száma 8519. sz.), a sorsjátékban résztvesznek. A sorsolás eredményét a napilapokban közzétesszük és a Magyar Iparművészet legközelebbi számában hozzuk.

KELETI ILONKA JUBILEUMA. Bensőséges eseménye volt a közelmúltban Társulatunk egyik igen érdemes tisztviselőjének, Keleti Ilonkának 25 éves szolgálati jubileuma.

Keleti Ilonka 1907 tavaszán kezdte működését és azóta mindenkor ügybuzgósággal, lelkiismeretességgel, tapintatos körültekintéssel szolgálta a Társulat ügyét.

Az elnökség ez alkalomból egy vésett ezüstplakettel ellátott díszdobozt (Misák László ötvösművész műve) adott át az ünnepeltnek, megemlékezésül a hűségben eltöltött 25 év munkájáért és ragaszkodásáért.

Megragadjuk a kedves alkalmat, hogy Keleti Ilonka kedves munkatársunknak érdemeiről e helyütt is elismeréssel megemlékezzünk.

• I N M E M O R I A M •

ID. JANCSURÁK GUSZTÁV. A magyar kézműves iparosság egyik kiváló egyénisége, id. Jancsurák Gusztáv, Magyarország aranykoszorús rézműves mestere, számos bel- és külföldi kitiüntetés birtokosa, nemes alkotó munkában eltöltött életének 84-iki évében elhunyt.

A megboldogult kiváló típusa volt annak a régi iparosgárdának, mely keze munkájával szerezte magának hírnevet, elismerést és szakmájának művelésében lelki gyönyörűséget lel és áraszt maga körül.

Társulatunk, mint hosszú évtizedeken át volt hűséges tagja, pártolója és kiállítója emlékéért híven őrzi. Az ő alkotásai mindennél maradandóbb kegyeletet biztosítanak az elismert mester számára.

RERRICH BÉLA elhalálozása alkalmából nagyon sokan keresték fel a Comité Permanent International des Architectes magyar osztályát részvétnyilatkozatukkal. Dr. Bierbauer Virgilnek a magyar osz-

tály titkárának szíves közlése alapján hozzuk az alantálló illusztris névsort, amely mutatja, hogy nagy építőművészünknek váratlan elköltözése milyen széles körben keltett megdöbbenést még külföldön is. C. P. I. A. elnöke Joseph Cuypers, főtitkára A. Rosenboom (Bruxelles). A C. P. I. A. következő osztályai: Franciaország (E. Maigrot), Németalföld (Slothoover) Wills (Nagy-Britannia), Cart de Lafontaine (Olaszország), Calza-Bini (U. S. A.), G. Totten, Norvégia (Hals, Mostue). Egyes országok építész testületei nevében: Németország: W. Kreis, Norvégia: A. Eide, Románia: P. Antonescu. A berlini, kieli és müncheni egyetemek rektorai — kiket a megboldogult az elmúlt évben meglátogatott. Személyük szerint kifejezték részvétüket: N. Balanos (Athen), G. Boni (Milano), F. v. Brettschneider (Pozsony), A. Defrasse (Párizs), Fr. Höger (Hamburg), R. Jaksch (Wien), H. Junge (Bern), Fr. Kiek (Praha), A. Klein (Berlin), E. Kriezis (Athen), Macit Rüstü bey (Istanbul), W. Mareh (Berlin), E. Pontremoli (Párizs), J. Stübber (Münster), G. Sutherland (Manchester), G. Totten (Washington).

SZABADI FERENCÉ szül. STRASSZER LIDIA elhunyt fiatalon, életének 29-ik évében. Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola elvégzése után önálló iparművészeti tevékenységet folytatott. Társulatunk kiállításain gyakran szerepelt kedves, magyarság tárgyival.

Őszinte szomorúsággal veszünk búcsút érdemes munkásságú kiállító tagtársunktól, kinek sok reményre jogosító tevékenységét oly korán szakította meg a halál.

GAUL KÁROLY (1854—1932). A magyar iparoktatásnak és iparnak, valamint a műszaki irodalomnak pótolhatatlan vesztesége Gaul Károly halála. Társulatunkhoz 30 év munkás emléke fűzi a megboldogultat, kinek választmányi működése, tanácsadásai, ösmereteinek gazdag tárháza, mindenkor készséggel állott szolgálatára nemes ügyünknek. Főleg a faipari és bútorművészeti irányzatok voltak azok, valamint a szervező munkában való segítő készség, mellyel ő Társulatunkat önzetlenül támogatta.

Munkás életét sokirányú tevékenység töltötte ki. Mint hivatásának élő lelkes tanár, főleg a faipari szaktanulmányok megteremtője volt hazánkban. Tevékenységének további útja az iparosok további képzésében mondható korszakot alkotónak. Mint a Technológiai Iparmúzeum igazgatója, a kisipar fejlesztését és a kisipar érdekeinek felkarolását tekintette legfőbb feladatának.

Mint az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács előadója, négy évtizeden vette ki részét a hatalmas munkából.

Mint ember, szíves jóakarata, komoly, fáradhatatlan munkaszeretete, egyszerű őszintesége gazdag szellemi örökség, melynek fényében emlékéért kegyelettel őrizzük.